

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

**BEZDOMOVECTVÍ
HOMELESSNESS**

Bakalářská práce: 10-FP-KSS-4032

Autor:

Vladimír PODZIMEK

Podpis:

.....

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
88	30	10	30	18	2 + CD

V Liberci dne: 15. 04. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Vladimír Podzimek
adresa: Hvězdna 489/17, 460 01 Liberec
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Bezdomovectví**
Název BP v angličtině: **Homelessness**
Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 1. 4. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Vladimír Podzimek

Datum: 4.6.2010

Podpis:

Název BP: BEZDOMOVECTVÍ

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Podpis:

Cíl: Analyzovat problém bezdomovectví na území města Liberec se zřetelem na kriminalitu bezdomovců a možnosti jejich reintegrace do společnosti.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Standardizovaný rozhovor

Literatura: HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovectví – extrémní vyloučení*. 1. vyd. Praha: Naděje. 1996. 107 s. ISBN 80-902292-0-4.

HRADECKÝ, I. a kol. *Definice a typologie bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Naděje, 2007. 52 s. ISBN 978-80-86451-13-8.

SOCHŮREK, J. *Úvod do sociální patologie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. 2009. 186 s. ISBN 978-80-7372-448-1.

ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. 1. vyd. Praha: Institut pro Kriminologii a sociální prevenci, 2008. 112 s. ISBN 978-80-7338-069-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. 807 s. ISBN 80-7178-802-3.

Čestné prohlášení

Název práce: Bezdomovectví
Jméno a příjmení autora: Vladimír Podzimek
Osobní číslo: P08000917

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 15. 04. 2011

Vladimír Podzimek

Poděkování

Děkuji všem pedagogickým pracovníkům Technické univerzity v Liberci za spolupráci a vedení při studiu. Zejména děkuji vedoucímu této práce PhDr. Janu Sochůrkovi, Ph.D. za jeho trpělivost, cenné rady, připomínky a metodickou pomoc při vedení bakalářské práce. Zároveň také děkuji své manželce Marcelce za toleranci a velkou trpělivost se mnou při psaní práce.

Název bakalářské práce: Bezdomovectví

Jméno a příjmení autora: Vladimír Podzimek

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2010/2011

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývala problematikou bezdomovectví v Liberci a vycházela ze současného stavu bádání v dané oblasti, přičemž byl zvolen kvalitativní přístup. Jejím cílem bylo analyzovat problém bezdomovectví na území města Liberec se zřetelem na kriminalitu bezdomovců a možnosti jejich reintegrace do společnosti. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování prezentace odborných zdrojů popisovala základní pojmosloví, třídění, formy, příčiny a rizika z oblasti bezdomovectví, dále popisovala bezdomovectví jako sociální deviace, souvislost kriminality s bezdomovectvím a možnosti reintegrace. Praktická část zjišťovala pomocí záznamového archu standardizovaného rozhovoru mezi 22 respondenty nejčastější příčiny bezdomovectví, možnosti bezdomovců k reintegraci a souvislost kriminality a bezdomovectví. Výsledky ukazovaly, že nejčastější příčinou bezdomovectví je ztráta zaměstnání či bydlení, finanční zadluženost a alkoholová závislost. K možnostem reintegrace bylo zjištěno, že bezdomovci ve velké míře využívají služeb azylového domu a denního centra Naděje a že se ve velké míře dopouštějí drobných krádeží pod tíhou své životní situace. Zjištění vyústila v konkrétní navrhovaná opatření v oblasti prevence bezdomovectví a to formou vytváření rekvalifikačních kurzů za účelem získání práce, vytváření vzdělávacích kurzů, seminářů, školení v oblasti alkoholové problematiky a kriminality, vytváření za podpory města Liberec, sociální nájemní bydlení vybudované z opuštěných a chátrajících objektů a mnohem více informovat společnost o problematice bezdomovectví. Za největší přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat zjištění, že bezdomovectví je v Liberci velkým problémem, kterému je nutné se ve velké míře věnovat napříč celým spektrem veřejnosti.

Klíčová slova: bezdomovectví, bezdomovci, příčiny, azylový dům, kriminalita, drobná krádež, reintegrace.

Title of Bachelor Thesis: Homelessness

Summary:

The thesis deals with the issue of homelessness in Liberec and is based on the current state of research in the area using a qualitative approach. The goal of the project is to analyse the problem of the homelessness in the territory of the city of Liberec while taking delinquency of the homeless into the account and considering the possibilities of reintegrating homeless people into the society. The thesis consists of two core parts. The first, theoretical part focuses on basic terminology, classifications, forms, causes and risks related to homelessness by processing the presentation made by specialised sources. Furthermore, this part also defines cases when homelessness can be seen as a deviance, details the link between homelessness and criminality, and suggests reintegration options. The practical part examines the most frequent causes of homelessness, reintegration of the homeless and the relativity of crime to being homeless using the standardised interview recording sheet answered by the total of 22 respondents. The results show that the most common causes of homelessness are job loss or loss of housing, financial indebtedness and alcohol addiction. In regards to the possibilities of reintegration, the thesis shows that the homeless use the services of the Liberec refugee house and the daily center Naděje to a large extent, but they also admit committing misdemeanors under the weight of their life situation. The findings result in concrete proposed solutions in area of prevention of homelessness, namely by creating qualification programs for the purpose of obtaining jobs, developing training courses and seminars, educating regarding alcoholism and criminality. In addition, next form of solutions with the support of the city Liberec can be creating social rental housing out of abandoned and dilapidated building and better informing the society about the issue of homelessness. As the greatest contribution of the thesis could be considered findings that homelessness is a major problem in Liberec and should be dealt with accordingly by the whole society.

Keywords: Homelessness, homeless people, causes, refugee house, crime, petty theft, reintegration.

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Pojmy a základní informace k problematice bezdomovectví.....	11
1.1 Třídění a členění bezdomovců	13
1.2 Formy bezdomovectví.....	14
1.3 Příčiny bezdomovectví.....	15
1.4 Rizika bezdomovectví	17
2 Bezdomovectví jako sociální deviace a sociálně patologický jev.....	20
2.1 Bezdomovectví a psychické poruchy	21
3 Bezdomovectví a kriminalita.....	23
3.1 Kriminalita bezdomovců	23
3.2 Bezdomovci jako pachatelé.....	24
3.2.1 Drobná kriminalita	26
3.3 Bezdomovci jako oběti.....	26
4 Bezdomovectví a možnosti reintegrace do společnosti.....	28
4.1 Organizace poskytující služby bezdomovcům	29
4.1.1 Azylový dům Speramus a nízkoprahové denní centrum Naděje v Liberci.....	31
4.2 Prevence, pomoc, resocializace.....	33
PRAKTICKÁ ČÁST	37
5 Cíle praktické části.....	37
5.1 Stanovení předpokladů	37
6 Použité metody.....	39
7 Popis zkoumaného vzorku.....	43
8 Průběh průzkumu	45
9 Výsledky a jejich interpretace.....	49
9.1 Zobrazení výsledků průzkumu	49
9.2 Ověření předpokladů průzkumu.....	79
10 Shrnutí výsledků praktické části	81
ZÁVĚR.....	82
NÁVRH OPATŘENÍ	84
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	86
SEZNAM PŘÍLOH	88

ÚVOD

Tématem předložené bakalářské práce je problematika bezdomovectví. Pro toto téma jsem se rozhodl, jelikož se s problematikou bezdomovectví často setkávám jako kriminalista Krajského ředitelství policie Libereckého kraje. U Policie České republiky jsem zaměstnán od roku 2001. Nejdříve jsem působil jako vrchní inspektor na obvodním oddělení policie ČR Liberec – Ruprechtice, kde jsem řešil kromě dalších činností i trestnou a přestupkovou činnost. Od roku 2007 působím jako vrchní inspektor na Službě kriminální policie a vyšetřování (dále jen SKPV) v Liberci, kde jsem zařazen na skupině pátrání po osobách a věcech. Při působení na obvodním oddělení jsem se mnohokrát setkal s problematikou bezdomovectví, a to především v souvislosti s šetřením drobných krádeží v obchodech, kdy pachatelé byli právě bezdomovci. Ve výjimečných případech se jednalo i o pachatele závažnější trestné činnosti. Jako příklad poslouží požár přístřešku s dalšími bezdomovci v lesíku pod skalkou, kdy pachatelem byl právě bezdomovec, který úmyslně založil požár a tím způsobil těžkou újmu na zdraví dalším bezdomovcům. Na základě oznámení od občanů byly také častým důvodem výjezdu na místa bezdomovci pod vlivem alkoholu, kteří obtěžovali lidi ve své blízkosti. Od roku 2007, kdy jsem na skupině pátrání na SKPV Liberec, kde již v takové míře neřeším případy související s trestnou či přestupkovou činností, ale mým úkolem je především pátrání po osobách pohřešovaných, hledaných, pátrání po totožnosti neznámých mrtvol a kosterních nálezů. Do mé činnosti mimo výše uvedené patří i pátrání po osobách, které jsou bez domova, nemají stále bydliště a jsou na pohybu a tudíž nedosažitelný a právě díky těmto skutečnostem jsou tyto lidé předmětem trestního řízení. Tito lidé jsou pak hledáni vyšetřovateli, policisty z obvodních oddělení, operativními příslušníky SKPV (ti kteří odhalují trestnou činnost - pozn. autora), orgány státních institucí, soudci či věznicemi. Na tyto lidi bez domova jsou ze strany soudů vydávány příkazy k zatčení, příkazy k dodání do výkonu trestu či příkazy k předvedení a právě na základě těchto příkazů pátráme po zmíněných lidech. Z toho vyplývá, že se pohybujeme na místech jejich výskytu, v jejich přítomnosti a dále s nimi i často jednáme. I to byl jeden z důvodů, proč jsem si vybral téma bezdomovectví pro tuto bakalářskou práci. Téma se mi zdálo velmi zajímavé a z důvodu narůstající problematiky bezdomovectví a zvyšujícího se počtu lidí bez domova i zájem o toto téma a částečně i snahou do něj proniknout. Považuji tuto problematikou za aktuální a závažný problém dnešní doby. Domnívám se, že problém bezdomovectví, vzhledem k zhoršující se ekonomické situaci a aktuálním politickým „reformám“, bude v budoucnu velkým sociálním problémem. Důsledkem zmíněných změn by se měl počet lidí bez domova

neustále zvyšovat. Podmínky pro život se pro některé lidi zhoršují a řada lidí pod tíhou různých problémů podlehne. Výsledkem je pak ztráta bydlení, zázemí, domova, rodiny, což vede k fenoménu bezdomovectví. Člověk se může ocitnout bez střechy nad hlavou velice snadno. Zadluženost, ztráta bydlení, práce, rodinné problémy a další, to vše spolu vzájemně souvisí. Nikdo z nás nemůže tvrdit, že se nikdy nemůže stát bezdomovcem. Vždyť stačí tak málo. Tento fenomén není do současné doby dostatečně prozkoumán. Problém lidí bez domova vyplul na povrch teprve po roce 1989, kdy se bezdomovectví jako sociální problém začalo teprve aklimatizovat v „nové“ společnosti. Označení bezdomovce existuje v podvědomí lidí, jako představa muže, který je závislý na alkoholu, žebrá o peníze a svým zevnějškem odpuzuje. Vyskytuje se především ve velkých městech, v parcích a nádražích. V každém případě je potřeba tuto problematiku řešit, neboť naše „vyspělá“ společnost by neměla opomíjet lidi na okraji společnosti. Domnívám se, že otázka bezdomovectví v naší společnosti není dostatečně řešena a proto je velice důležité se tomuto faktu podrobně věnovat. Svým průzkumem bych se chtěl podílet na lepší informovanosti společnosti o bezdomovectví.

Cílem práce je analyzovat problém bezdomovectví na území města Liberec se zřetelem na kriminalitu bezdomovců a možnost jejich reintegrace do společnosti. Předmětem průzkumu je zjistit nejčastější příčiny bezdomovectví. Dále popsat a analyzovat možnosti bezdomovců k reintegraci a v neposlední řadě zjistit, jaká je souvislost mezi kriminalitou a bezdomovectvím. Bakalářská práce vychází ze dvou hlavních předpokladů a to těch, že minimálně 80 % bezdomovců se dopouští drobné kriminality a 10 až 30 % bezdomovců využívá služeb azylových domů a jiných zařízení. K potvrzení těchto předpokladů v práci je využito metody získávání informací, sběru dat. Jedná se zejména o použití kladených otázek a standardizovaného (řízeného) rozhovoru. Vzhledem k místu mého pracoviště a zaměstnání, kdy má působnost se vztahuje na okres Liberec, se zaměřím na bezdomovce žijící – pobývajících na známých místech ve městě Liberec. Během průzkumu budu zjišťovat, jak se do své tíživé situace dostali, jak ji snášejí, co chtějí se svou situací dělat, jak jim může společnost pomoci a zda o tuto pomoc vůbec stojí. Mou snahou také bude pochopit jejich způsob života.

Teoretická část se zabývá pojmy a základními informacemi vázícími se k problematice bezdomovectví, dále se zabývá bezdomovectvím jako sociální deviací, vztahem bezdomovectví a kriminalitou a v závěru se věnuje možnostem reintegrace bezdomovců do společnosti. V praktické části práci je stanoven cíl, předpoklady, je popsána použitá metoda sběru informací – standardizovaný rozhovor. Dále je popsán zkoumaný vzorek, průběh

průzkumu, jsou sděleny výsledky průzkumu a v konečném případě je i snahou shrnout poznatky získané průzkumem a navrhnout opatření související s možnou pomocí bezdomovcům. Věřím, že cíl práce se podařilo naplnit a práce tak bude mít praktický přínos.

Celá práce, veškeré poznatky, výsledky a uvedené skutečnosti vycházely především z nastudované dostupné literatury, dalších použitých zdrojů, zejména mých (autorových) vlastních zkušeností a dovedností souvisejících s danou problematikou bezdomovectví.

TEORETICKÁ ČÁST

Vyhnanec bez domova je jako mrtvý bez hrobu.

Publilius Syrus¹

1 Pojmy a základní informace k problematice bezdomovectví

Pozdní je šetrnost, když je člověk na dně.

Lucius Annaeus Seneca

V průběhu posledních několika let se do popředí zájmu celé společnosti dostává otázka chudoby a sociálního vyloučení. Extrémní formou sociálního vyloučení je bezesporu bezdomovectví. V poslední době je tento problém v popředí zájmu hlavně masmédií. Tento fenomén však poněkud paradoxně stál až donedávna na pokraji zájmu jak odborníků, tak i laické společnosti. Až teprve v průběhu posledních dvaceti let se o něm nejen ve světě, ale i u nás stále častěji hovoří. Bezdomovectví je problémem především velkých měst, ale jsou i bezdomovci žijící na vesnicích a bezdomovci, kteří žijí zcela mimo společnost, tito žijí především v lesích, skalách, v různých boudách. O bezdomovectví se v sociologické literatuře hovoří nejčastěji v souvislosti s chudobou, deprivací a sociální vyloučení.

Bezdomovectví není z psychosociálního hlediska jen o nebydlení, ale jde o zvláštní **způsob života**. „Bezdomovectví je výsledkem generalizovaného psychosociálního selhání spojené se ztrátou většiny běžných rolí a úpadkem společenské prestiže, bezdomovectví je jen vzácně volbou, častěji je výsledkem procesu postupného sociálního propadu a následné rezignace na lepší alternativu.“ (Vágnerová, 2004, s. 748)

Podle Průdkové s Novotným (2008, s. 11-12) je bezdomovectví „společenský jev, kterému předchází jednání a procesy vedoucí ke ztrátě zázemí, životních jistot a ke společenskému vyloučení, je to způsob života charakterizovaný především absencí (z pohledu většinové společnosti) přijatelné bydlení, lze ho považovat za typ havarované životní dráhy, přičemž za havárii považujeme „události“, které zasahují do chodu života člověka podstatnou měrou a v relativně krátkém časovém úseku.“

¹ Citáty v záhlaví kapitol a pod textem jsou převzaty z následující publikace:

BLASCHKE, K. *Velká kniha citátů*. Ostrava: Knižní expres, 2005. ISBN 80-7347-004-71

Ke zviditelnění problematiky bezdomovectví došlo v naší zemi až po roce 1989. Socialistický režim veřejnou existenci lidí bez domova nepřipouštěl. Bezdomovectví bylo kriminalizováno jako tzv. parazitní způsob života a porušování univerzální pracovní povinnosti. Přesto tento fenomén ve skryté podobě existoval. Nárůst počtu lidí bez domova s sebou přinesla radikální sociální změna v roce 1989. Pojem bezdomovci je v této práci používán jako označení lidí, kteří nemají domov, kteří nebydlí. V českém právním řádu není tento pojem zakotven. Každý občan České republiky má v osobních dokladech uvedeno své trvalé bydliště. Přesto žijí na území našeho státu lidé, kteří se v místě svého oficiálního trvalého bydliště z různých důvodů nezdržují a jsou vlastně bez přístřeší. Počet těchto osob lze jen těžko určit.

Průdková a Novotný konstatují, že bezdomovec se stal synonymem „*zanedbaného, špinavého, zapáchajícího a obtěžujícího člověka, zejména muže.*“ (Průdková, Novotný, 2008, s. 9-10)

Podle Sochůrka (2009, s. 137) je **bezdomovec** ten, který „*nemá obvykle trvalé bydliště nebo přístřeší, nemá zaměstnání, neudrzuje kontakt s rodinou nebo ji nemá, přátelé má obvykle jen mezi bezdomovci nebo jinými lidmi žijícími na okraji společnosti. Vztahy s běžnou společností prakticky neexistují nebo ztratily svou funkci. Výsledkem je sociální izolace.*“

Chudoba je společná všem bezdomovcům a je považována za hlavní příčinu bezdomovectví. V podmínkách současné Evropy se většinou nejedná o absolutní chudobu, spojenou s ohrožením samotné existence, ale o chudobu relativní, která je spojována zejména s nedostatkem pracovních příležitostí a s dlouhodobou nezaměstnaností.

Průdková s Novotným (2008, s. 31) definují chudobu jako „*stav, kdy lidé nejsou schopni uspokojit své základní potřeby v míře, kterou společnost v dané době uznává jako minimální nebo nezbytně nutnou.*“ Chudobu rozlišujeme na subjektivní a objektivní, absolutní a relativní. Subjektivně chudý je ten, kdo se tak cítí, objektivně chudý je ten, jehož příjem nedosahuje státem stanovené chudoby, ta je v České republice stanovena hranicí životního minima.

Absolutně chudý je člověk, který nemá dostatek prostředků k zajištění přežití. „*Relativní chudoba je obvykle určena jistou vzdáleností od průměrného životního standardu (např. průměrného čistého příjmu spadajícího na osobu.*“ (Průdková, Novotný, 2008, s. 31)

Sociální vyloučení, neboli exkluze je nerovnost v účasti na životě společnosti z důvodů nedostatku příležitostí a podle Štěchové (2008, s. 37) je vymezováno jako proces, kdy jsou jednotlivci i celé skupiny osob zbavovány přístupu ke zdrojům nezbytným pro zapojení se do

sociálních a ekonomických aktivit společnosti jako celku. Na sociální vyloučení je nahlíženo jako na odraz nerovného přístupu k pěti základním zdrojům společnosti a to k zaměstnanosti, zdravotní péči, vzdělání, bydlení a k sociální ochraně.

Společenské vyloučení začíná ve chvíli, kdy jedinec jako občan nedokáže nebo nemůže plně uplatňovat svá občanská a lidská práva pro svůj zdravotní stav, věk pohlaví, etnickou příslušnost, sociální původ, nedostatek majetku nebo pro jinou osobní příčinu.

1.1 Třídění a členění bezdomovců

Podle Sochůrka (2009, s. 139-140) můžeme bezdomovce třídit podle následujících hledisek:

➤ **podle časového hlediska:**

- chroničtí bezdomovci – jde zpravidla o duševně nemocné lidi, žijící převážně na ulici nebo v útulcích
- epizodičtí bezdomovci – jde zpravidla o duševně nemocné, obtížně zvladatelné mladší lidi, kteří střídají pobyty doma s pobyty „na ulici“
- přechodní bezdomovci – jde zpravidla o lidi duševně zdravé, příčinou jejich života na ulici bývá obvykle náhlá situační krize (např. ztráta bydlení)

➤ **podle geografického hlediska:**

- bezdomovci přebývající na ulici
- bezdomovci přebývající v útulcích
- bezdomovci, kteří přespávají v ubytovacích zařízeních (jde často o rodiny s dětmi)
- bezdomovci, kteří žijí s rodinou u známých, protože vlastní bydlení ztratili

➤ **podle typologického hlediska:**

Štěchová v české literatuře, vycházející z kritérií stanovených EU rozlišuje čtyři velké kategorie bezdomovců:

- **„bez střechy** (přežívající venku, případně v noclehárně)
- **bez bytu** (v ubytovnách pro bezdomovce, osoby bez možnosti bydlení ve zdravotnických a sociálních zařízeních, ve věznicích)
- **v nejistém bydlení** (u příbuzných v bytě bez právního nároku, ve výpovědi z bytu)
- **v nevyhovujícím bydlení** (boudy, chatrče, maringotky, na pracovišti, přelidněné byty)“ (Štěchová, 2008, s. 23)

Dále můžeme bezdomovce dělit a členit takto:

- bezdomovci, kteří žijí na ulici, tzv. street people
- alkoholici
- duševně nemocní lidé, propuštění z psychiatrických léčeben nebo ti, kteří nikdy v psychiatrické léčebně nebyli, ač duševně nemocní jsou
- bezdomovecké rodiny
- mladiství lidé bez domova
- ženy bez domova (Sochůrek, 2009, s. 140)

Další členění podle Sochůrka může vypadat následovně:

- *„Klasičtí tuláci – žijí převážně na ulici nebo v primitivních přístřešcích, zbudovaných na opuštěných nebo málo frekventovaných místech, jako jsou zanedbávané parky, skládky, periferie měst, opuštěná staveniště, lesíky, kolektory s parovody atd.*
- *Squateři – obsazují opuštěné domy, někdy již určené k demolici.*
- *Drogově závislí – objevují se nejčastěji mezi squately, ale můžeme je zařadit do kterékoliv výše uvedené skupiny. Zpravidla ale vyhledávají místa, kde se zdržují jiní toxikomani.*
- *Nádražní populace – jsou lidé, žijící na nádražích. Mají pocit sounáležitosti, protože se zde vyskytují další bezdomovci, prostředí nádraží jim poskytuje pocit bezpečí, úkryt a útočiště. Svým specifickým životem žijí především v noci. V halách jsou stánky se zbytky nedojených jídel, odhozené nedopalky, odpadky z nádražní restaurace, teplo, sociální zařízení a zejména střecha nad hlavou.*
- *Jiní bezdomovci – lidé propuštěni z vězení, psychiatrických léčeben, léčeben protialkoholních nebo protitoxikomanických, ilegální imigranti – cizinci, kteří nezískali přístřeší, práci nebo o ni přišli, migrující Romové, osoby bez občanství; nezaměstnaní, kteří odmítají pracovat; staří lidé nebo lidé v přechodné životní krizi, kterou nejsou schopni sami vyřešit atd.“* (Sochůrek, 2009, s. 141)

1.2 Formy bezdomovectví

Forem bezdomovectví je mnoho, avšak můžeme uvést především tři základní a to zjevní bezdomovci, skrytí bezdomovci a potencionální bezdomovci.

- **Zjevní bezdomovci** tvoří nejviditelnější část bezdomovecké populace. Mezi ně patří osoby, které žijí na ulicích, na nádražích, v průchodech, podchodech, opuštěných

objektech a osoby, které vyhledávají ubytování v zimních noclehárnách nebo spí venku.

Většinou je poznáme na první pohled podle zanedbaného zevnějšku, zápachu, znečištěnému oděvu, nepřiměřené obuvi a podle jejich počínání (sbírání nedopalků cigaret, přehrabávání se v kontejnerech, žebrání atd.). (Průdková, Novotný, 2008, s. 13)

- **Skrytí bezdomovci** jsou ti, jejichž situace je okolím považována jako bezdomovecká, ale z nejrůznějších důvodů se neobracejí na sociální služby. Na první pohled je nepoznáme, neboť své problémy skrývají a životní styl tají. Na sociální pracovníky se neobracejí, často mění svůj pobyt a jen málokdy zůstávají na jednom místě. Tato skupina skrytých bezdomovců tvoří podstatně větší část než zjevní bezdomovci.
- *„Potencionální bezdomovci jsou lidé žijící chronicky v nevyhovujících nebo složitých životních podmínkách, které si buď zavinili sami, nebo na své situaci nenesou přímou nebo rozhodující vinu. Na ulici je vyžene ztráta bydlení, práce, partnera apod.“* (Sochůrek, 2009, s. 140-141)

Za potencionální bezdomovce můžeme tak například považovat osoby, které jsou ohroženy ztrátou domova, například obyvatelé domů určených k demolici, squatteři, nebo podnájemníci bez nájemní smlouvy, dále rozvedení, nezaměstnaní, mladí lidé, kteří prošli ústavní a ochranou léčbou, kteří se nemají kam vrátit do rodiny, lidé propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, z psychiatrických léčení, které nikdo nečeká, lidé závislí na návykových látkách a další.

Mezi hlavní formy bezdomovectví můžeme ještě zařadit takzvané **dobrovolné bezdomovce**. Jak uvádí Sochůrek (2009, s. 140) *„obvykle jde o lidi, kteří se z různých důvodů rozešli se společností a rezignovali na úsilí zlepšit svoji životní situaci.“*

1.3 Příčiny bezdomovectví

Podle Štěchové (2008, s. 34) se za nejčastější příčiny, faktory vedoucí k bezdomovectví a s bezdomovectvím související uvádějí *„zejména ztráta rodinného zázemí, neexistence rodinného zázemí, ztráta zaměstnání, případně s následnou snahou najít zaměstnání, zdravotní postižení, psychická porucha nebo nemoc, alkoholismus a závislost na drogách, závislost na hracích automatech a návrat z vězení.“*

Znalost příčin bezdomovectví je velice důležitým předpokladem pro řešení všech snah o řešení problémů spojených s bezdomovectvím. Komplikovat ji může skutečnost, že ne vždy lze rozlišit, kdy jde o příčinu a kdy jde o následek bezdomovectví. Bezdomovci jsou různí

lidé, různého věku, jsou z různých společenských vrstev, mají různý stupeň vzdělání a vyrůstali v různých rodinách. Nezaměstnanost může člověka dostat na ulici, ale někteří bezdomovci už byli nezaměstnaní v době, kdy se stali lidmi bez domova. Ztráta domova může být výsledkem spolupůsobení řady vnějších i vnitřních faktorů. (Průdková, Novotný, 2008, s. 15)

Podle Štěchové (2008, s. 34) jsou nejčastějšími **vnějšími - objektivními** (strukturálními) příčinami bezdomovectví jevy a okolnosti jako např. změny ve struktuře rodin, strukturální změny ve společnosti a nedostatečné zabezpečení podporovaného bydlení pro osoby zdravotně postižené, propuštěné z ústavů pro sociálně slabé. Nejčastějšími **vnitřními - subjektivními** (individuálními) příčinami bezdomovectví jsou zdravotní postižení, závislost na návykových látkách, nízká úroveň vzdělání, nezaměstnanost a problémy v sociálních vztazích.

Podle Sochůrka se za hlavní příčiny bezdomovectví považují:

- *„materiální a ekonomické faktory – ztráta příbytku, dluhy, nezaměstnanost atd.*
- *sociální – chudoba, osamělost, neschopnost řešit své životní problémy a situaci, nevzdělanost*
- *příčiny uvnitř rodiny (vztahové) – rozpad partnerského vztahu, rozvod, domácí násilí*
- *individuální (osobnostní) příčiny – duševní porucha nebo duševní nemoc, mentální retardace, tělesné postižení, závislost na alkoholu nebo drogách*
- *deinstitucionalizace – propuštění vězni, propuštění pacienti psychiatrických protialkoholních a protitoxikomanských léčeben apod.“* (Sochůrek, 2009, s. 137-138)

Jako další příčiny bezdomovectví Sochůrek (2009, s. 138) označuje a uvádí:

- **deinstitucionalizaci** (jde o duševně nemocné lidi, chronické alkoholiky, propuštěné z psychiatrických léčeben, o které se nepostará ani rodina, ani obce)
- **ekonomické vlivy** (jde o bídu, nezaměstnanost, vysoké náklady bydlení)
- **sociální problémy** (jde o ztrátu bydlení u rodičů, rozvod, mladší lidé zůstávají často na ulici po opuštění dětských domovů)

bezdomovectví jako životní program (v USA byla v 80. letech 20. stol. asi jen 4 % bezdomovců.

1.4 Rizika bezdomovectví

Mezi rizika bezdomovectví můžeme zařadit rodinné problémy, užívání alkoholu a drog, zdravotní rizika a další rizika vyplývající z výše uvedeného. „Z hlediska fenoménu bezdomovectví je největšímu riziku bezdomovectví vystavena osoba osamělá, izolována, která rodinu opustila či jí byla opuštěna.“ (Hrádecká, Hrádecký, 1996, s. 50)

Mezi rizika, kterým jsou bezdomovci na veřejných a veřejně přístupných prostorách vystaveny, patří mnohá vnitřní a vnější rizika, které jak uvádí Hradecký a kol. (2007, s. 34) jsou:

- hlad, špatná výživa
- omezený přístup k pitné vodě
- omezený přístup k osobní hygieně
- nedostatek odpočinku a spánku
- sebezničující životospráva
- omezený přístup ke zdravotní péči
- omezený přístup k zaměstnání
- drobná neorganizovaná kriminalita z nouze
- nepříznivé počasí
- odpor veřejnosti
- znepokojování ve spánku ze strany bezpečnostních agentur, strážníků a policistů
- verbální a fyzická agrese okolí
- osoby spící venku se stávají oběťmi kriminality

Bezdomovectvím jsou nejvíce ohroženi lidé dlouhodobě nezaměstnaní, senioři, handicapovaní, lidé adaptovaní na život v institucích, příslušníci etnických minorit a migranti. Ztrátou domova jsou ohroženi více muži než ženy, lidé spíše staršího a středního věku než lidé mladší. Menší podíl žen mezi bezdomovci se vysvětluje větší orientací žen na mezilidské vztahy. Ženy mají bohatší sociální síť, většinou jsou schopny vytěžit její zdroje a v krizi se obrátit na někoho, kdo se o ně postará. Naproti tomu muži se ocitají mnohem častěji osamoceni, neboť jsou méně orientováni na vztahy.

Rizika bezdomovectví vyplývají z různých sociálních problematik, kdy „je to především celková sociální problematika, spočívající ve ztrátě zázemí, rezignace, mezi bezdomovci se často vyskytují lidé s různými psychickými potížemi včetně psychotických onemocnění.“ (Sochůrek, 2009, s. 141-142)

Asi největším problémem pro bezdomovce je **problém s ubytováním**, které hledají, kde se dá. Dalším **problémem je zaměstnání**, kdy nezaměstnanost je jednou z příčin bezdomovectví. Bezdomovci jsou zneužíváni jako levná pracovní síla, bezdomovci nemají většinou žádné doklady a nezdržují se na místech, kde jsou hlášeni, a proto mají problém se vůbec zaregistrovat na úřadech práce, nemohou proto pobírat žádné dávky. Bezdomovci nemají **žádné zázemí**, ocitají se sami a sami svádí každodenní boj o přežití, jsou izolováni a často se stávají obětmi kriminality. Se svou rodinou se většinou nestýkají. Dětství většinou prožili v narušené, neúplné rodině s významnými patologickými jevy. Nedostatek rodinných svazků jejich situaci obecně zhoršuje.

Velmi závažná jsou **rizika zdravotní**. Bezdomovectví je rovnítkem pro závažné narušení zdraví ať už fyzického či duševního. Dochází ke zvýšenému riziku předčasného úmrtí, k výskytu infekčních, psychických a chronických onemocnění. Bezdomovci jsou šířiteli infekcí a řady nebezpečných parazitů, mají oslabenou imunitu. Bezdomovci nejsou obvykle pojištěni, a tudíž nemají nárok na zdravotní pojištění a z toho tak vyplývá zanedbání zdravotní péče. Podle Hradeckých je zdraví bezdomovců „*ubohé a slabé, chatrné a oslabené – to je všeobecná charakteristika tělesného a mentálního zdraví bezdomovců. Nemohou zachovávat ani zdravou životosprávu, ani se vyvarovat škodlivých vlivů působících na zdraví, navíc jejich osobní životní podmínky nedovolují dodržovat často ani nejzákladnější hygienické zásady.*“ (Hrádecká, Hrádecký, 1996, s. 61)

Bezdomovci také trpí často osobnostní nebo duševní poruchou. Podle Vágnerové (2004, s. 754) se u bezdomovců vlivem jejich životního stylu objevuje tělesné chátrání. Důvodu je mnoho a to například: nedodržování základní hygieny, nezájem o svou životosprávu, nepravidelnost stavy, zažívací problémy spojené s abúzem alkoholu a nadměrným kouřením, podchlazení, přecházení chorob.

Jak dále uvádí Vágnerová (2004, s. 754) „*riziko předčasného úmrtí je značné (důsledky dlouhodobého pití alkoholu, užívání drog, smrt podchlazením v opilosti, v důsledku úrazu, celkového vyčerpání organismu apod.).*“

Důvodů pro to, aby se člověk stal bezdomovcem, existuje mnoho. Dle názoru autora velmi záleží na psychické síle člověka, zda dokáže tento stav ustát či nikoliv. Pokud tato situace nastane, dokážou si daleko více pomoci lidé sebevědomí, kteří jdou v životě za svým cílem. Vyberou si možnost vyhledat pomoc v různých institucích a poté se svým vlastním snažením dokážou znovu začlenit do společnosti nebo se obrátí na rodinu, která funguje. Dále mohou pomoci přátelé či známí, kteří člověku v této situaci dokážou pomoci překonat

náročnou sociální a životní situaci. V tomto smyslu mohou mít problémy mentálně postižení nebo psychicky nemocní, kteří nemusejí zcela pochopit vlastní ztíženou situaci a tyto osoby pak mohou bez cizí pomoci zůstat na ulici i několik let, ne-li do smrti.

*Čím je člověk chudší,
tím víc mu čerti přebíhají přes cestu.*

Čínské přísloví

2 Bezdomovectví jako sociální deviace a sociálně patologický jev

Sociální deviaci můžeme definovat jako „*porušení nebo podstatnou odchylku od některé sociální normy nebo od skupiny norem, nerespektování požadavků, které jsou na určitou skupinu nebo individuum kladeny určitou normou nebo souborem norem.*“ (Kapr podle Sochůrek, 2009, s. 10-11)

Člověk se ve společnosti chová a navenek projevuje různými způsoby, které na něm ostatní lidé mohou pozorovat. Z určitého chování člověka lze vyvodit, jak danou situaci sám prožívá, jak na ni dokáže reagovat, přemýšlet o ní a jak jí dokáže sám řešit. V životě člověka mohou nastat takové situace, se kterými se jedinec musí potýkat někdy i celý život. Někdy se stává, že si člověk nemůže vybrat, jakou cestu životem nastoupí. Někdy díky tíživým situacím z této cesty sejde a pak se jen obtížně bez pomoci druhých vrací zpět do normálního života. Ať už nemoc, finanční nouze, životní krize nebo jen sklony k určitému chování a jednání mají podstatný vliv na vlastní náhled člověka na své postavení ve společnosti a zároveň na to, jak zpětně společnost bude vnímat tohoto člověka.

Sociálně patologické jevy se navzájem prolínají, podmiňují a usnadňují si průchod mezi sebou. Není vyloučeno, že kvůli jednomu patologickému jevu u člověka, není tento zasažený i dalšími jevy. Jedním ze sociálně patologických jevů je v současnosti určitě fenomén bezdomovectví. Tento fenomén se stává volbou lidí, jak čelit své životní situaci nebo v jiných případech nemožnost začlenit se do společnosti vlivem ztráty zaměstnání, návratem z výkonu trestu spojeným se ztrátou rodiny nebo shodou špatných okolností.

Bezdomovectví je negativně hodnocený společenský jev. Jak uvádí Vágnerová (2004, s. 755) jde o „*postoj společnosti k bezdomovcům je typický ambivalencí, kombinací odporu a soucitu. Často převažuje negativní postoj spojený s odmítáním.*“

Vágnerová (2004, s. 755) dále uvádí, že postoj společnosti k bezdomovcům je o únavě soucitu, o opotřebování a vyčerpání schopnosti soucítit s bezdomovci, o ztrátě trpělivosti s bezdomovci. U nás v České republice se ani tak nejedná o únavu soucitu, ale o vyložené negativní postoj a opovržení, neboť lidé považují bezdomovce za parazity, kteří si za svou situaci mohou sami. Tento negativní postoj je navíc přiziven zápachem, obtěžujícím chováním, špínou a zápachem. Jak uvádí Štěchová (2008, s. 33) „*bezdomovci jsou nicméně stále vnímáni veřejností jako potenciální ohrožení bezpečí a veřejného pořádku.*“

Bezdomovectví lze rovněž považovat za sociální deviaci a to z mnoha různých důvodů. Jako jeden z důvodů lze uvést, že život bezdomovců je jakási odchylka od norem, kdy bezdomovci neakceptují společenské normy a normy nedodržují vzhledem ke své situaci.

Tyto situace mohou být například – opomíjení hygienických norem, ztížený přístup k lékařské péči, neschopnost využívat sociální sítě, blízký kontaktu se sociálně patologickými jevy. Dále mají ztížený přístup k dalším zdrojům, které jsou běžně dostupné ostatním lidem, jako je vzdělávání, kultura, právní pomoc atd. a neschopnost podílet se na systému sociální podpory. (Štěchová, 2008, s. 29)

„Bezdomovci bývají nestandardní osobnosti, pro něž je typická nekonformnost, odmítání hodnot a norem majoritní společnosti. Pravidla a normy, které regulují chování a vzájemné vztahy mezi lidmi, buď nechápou, nebo se jimi nejsou schopni řídit.“ (Vágnerová, 2004, s. 754)

2.1 Bezdomovectví a psychické poruchy

Zdravotní stav bezdomovců jak tělesný tak i duševní je velmi chatrný. Životní podmínky vystavují jedince bez domova stále většímu riziku různých onemocnění. Je mnoho bezdomovců, kteří trpí duševními či psychickými poruchami. Některé psychické poruchy vznikají životem na ulici, ale mnohokrát si je samotní bezdomovci přinášejí z předchozího života.

Příčinou i důsledkem životního stylu bezdomovců jsou psychické změny, které můžeme u těchto lidí pozorovat. Jejich citové prožívání je často otupělé a vyhaslé. Vlivem množství problémů jsou hostilní a depresivní. (Vágnerová, 2004, s. 750)

Podle Štěchové (2008, s. 43) převažují u bezdomovců psychické poruchy nejvíce kvůli zneužívání alkoholu a dále depresivní poruchy. Dále se jedná o schizofrenní poruchy, mozkové a organické poruchy, dále demence, psychózy, poruchy osobnosti, suicidita, hraniční osobnost, posttraumatické poruchy, úzkostné poruchy, fobie a komorbidita.

Jak uvádí Šupková (2007, s. 27) z hlediska rozlišení psychických onemocnění a poruch jsou u nás nejvíce zastoupeny:

- závislosti (23%),
- depresivní stavy (19%),
- poruchy spánku (17%),
- reakce na stres a poruchy přizpůsobení (16%),
- nemoci schizofrenního okruhu (8%),
- poruchy osobnosti (4%),
- úzkostné poruchy (2%),
- ostatní (11%).

Zajímavé je rovněž uvést, že jsou specifické rozdíly mezi bezdomovci a bezdomovkyněmi, kdy u mužů jsou častěji zjištěny poruchy kvůli alkoholu nebo drogám. Naproti tomu u žen jsou zjišťovány poruchy jako schizofrenie a afektivní poruchy. S tím také souvisí možné tvrzení, že u mužů bezdomovectví souvisí s vnějšími vlivy, naproti tomu u žen s vnitřními psychickými poruchami. (Štěchová, 2008, s. 43)

Jak již bylo uvedeno, **mezi nejčastější psychické poruchy patří zneužívání alkoholu a drog**. Alkohol a jiné omamné látky jsou častými společníky bezdomovců, neboť alkohol pro ně znamená snazší cestu jak přežít den. Krátká radost je ale vykoupena zdravím a lidem – bezdomovcům to patrně za to stojí. Alkohol a další návykové látky vážně poškozují zdraví člověka, jeho organismus. Dlouhodobá a nadměrná konzumace alkoholu a užívání drog se podepisuje na celkovém zdraví bezdomovců. Alkohol negativně ovlivňuje činnost nervové soustavy, srdce a trávicího systému. Nese celou řadu rizik, jako vážné poškození jater, mozku, nádorové onemocnění úst, hrdla nebo zánět slinivky břišní. Alkohol v konečném důsledku zcela změní osobnost a život nemocného. Kromě zdravotních obtíží se alkoholici často potýkají se sociálními a psychickými problémy. Zároveň dochází ke „*zhoršení vztahů v rodině, ztráta přátel, zanedbávání zevnějšku, celkové zpustnutí, odchod z domova a následně bezdomovectví*.“ (Hrádecká, Hrádecký, 1996, s. 64)

Můžeme se domnívat, že alkoholici představují časově starší generaci s věkovým průměrem o patnáct až dvacet let vyšším než u toxikomanů. Ne vždy však bezdomovec získá prostředky na koupi alkoholu či drog, náhradu pak nalezne v lécích (využívána jsou pro tyto účely hypnotika, analgetika). Mezi bezdomovci známe jedince, kteří pijí „okenu“ nebo čichají různá ředidla. Zneužívání toluenu je značně rozšířené a finančně dostupné, proto společně s čicháním různých lepidel a ředidel patří k nejužívanějším. (Hrádecká, Hrádecký, 1996, s. 64)

Toto „čichání“ pak samozřejmě vede k psychickým poruchám, především k demenci.

3 Bezdomovectví a kriminalita

Bezdomovectví a kriminalita spolu bezesporu souvisí, neboť důsledky kriminality a kriminálního jednání jsou na bezdomovectví hrozivé. „*Plodnost zločinného chování ovlivňuje způsob života člověka, jeho postoje, záměry, aktivity, jeho společenské vztahy, vydává plody společenské nerovnosti, ničí osobní důstojnost člověka. Odtud vyrůstají vývojové poruchy osobnosti, psychická deprivace, týrání a zneužívání, mizení smyslu života, eroze mravního řádu, násilí.*“ (Hrádecká, Hrádecký, 1996, s. 58-59)

Tradiční kriminalita, jako majetková trestná činnost, násilná a mravnostní trestní činnost je hlavním zdrojem strachu a obav společnosti. Z celkového nápadu trestné činnosti tvoří majetková trestná činnost kolem 80 % podílu z veškeré trestné činnosti a je dlouhodobě velmi negativním protispolečenským jevem. Předmětem majetkové trestné činnosti jsou vlastnické vztahy právnických a fyzických osob a z historického hlediska patří k nejstarším druhům kriminality. Objasněnost majetkové trestné činnosti je velmi nízká. Majetkovou trestnou činnost můžeme podle kriminalistické taktiky dělit na kapesní krádeže, krádeže vloupáním, ostatní krádeže, podvody, zpronevěry a další (Chmelík, 2005, s. 354-355). Dále Chmelík (2005, s. 355) uvádí další kritérium dělení, a to z hlediska kriminalisticko právního, podle kterého lze uvedenou trestnou činnost dělit na majetkovou **kriminalitu prostou** (která vyjadřuje menší míru odbornosti a náročnosti na provedení) vyjádřenou zpravidla v základní skutkové podstatě daného trestného činu a **kriminalitu kvalifikovanou**, která je zpravidla definována v kvalifikovaných skutkových podstatách jednotlivých trestných činů dopadajících na spáchaný skutek.

3.1 Kriminalita bezdomovců

Kriminalita přináší obavu a strach. Přísný a kritický pohled veřejnosti často spočine na lidech bez přístřeší, kteří jsou snadno ovlivnitelní. Bezdomovectví nestojí stranou problematiky kriminality a řada bezdomovců ve svém životě kriminální zkušenost má (mnozí se dopouštějí drobné kriminality příležitostně nebo z nouze), ale vzhledem k absenci rafinovanosti, systematickosti nejsou schopni účastnit se větší kriminální akce. (Hrádecká, Hrádecký, 1996, s. 59)

Začátek problému začíná zpravidla v rodině, v rodinném prostředí. Za jeden z nejzávažnějších problémů kriminogenních faktorů je považována poruchová nestabilní a handicapovaná rodina. Jedinci mohou být negativně ovlivněni dědičností, prostředím a patologickou rodinnou výchovou. Pro děti a mladistvé bezdomovce je pouliční kriminalita

často zdrojem obživy. Mnozí jsou sirotci, mají rodiče s kriminální minulostí a nízkou sociokulturní úroveň. Rodiče bývají podprůměrně inteligentní, alkoholici, násilnických či patologických rysů. Delikvence dětí často pramení z poruch chování, které mohou vést a vedou k trestným činům. Děti a dospívající bývají zneužíváni profesionálními zločinci k prostituci apod. Na druhou stranu musíme uvést, že mladí bezdomovci mohou pocházet také z rodin finančně zajištěných a útěk je pro ně jakousi revoltou a vzepřením proti autoritám. Svobodu, uznání a respekt, po kterém touží, nakonec však na ulici nenajdou. Nízká vzdělanostní úroveň spolu s nedostatkem pozitivních životních zkušeností, nezaměstnaností a dalšími faktory vytváří úrodné pole pro kriminální dráhu bezdomovce. (Hrádecká, Hrádecký, 1996, s. 59-60)

3.2 Bezdomovci jako pachatelé

*Kdo žije v hojnosti a v teple,
myslí na rozkoše.*

*Kdo hladoví a trpí zimou,
myslí na krádeže.*

Čínská moudrost

Vzhledem k tomu, že fenomén bezdomovectví je v obecné známosti v našich zemích teprve od roku 1989, nebyl do současné doby z pohledu kriminologie tolik zpracován.

Kriminalitě a viktimizaci bezdomovců nebylo do současné doby věnováno tolik pozornosti, co se týče naší a zahraniční literatury. I když se to nezdá, tak bezdomovci jsou více ohroženi než ostatní lidé a to rizikem stát se pachatelem či obětí. Mezi bezdomovci se pohybují lidé propuštěni z výkonu trestu, dále lidé, kteří jsou ohroženi hmotnou nouzí a nebyli dosud trestáni, hrozí jim vysoké riziko, že se právě pod tíhou hmotné nouze budou dopouštět trestné činnosti a v neposlední řadě na bezdomovce působí kriminogenní prostředí. Dalším faktem je skutečnost, že bezdomovci nemají žádný strach z toho, že za spáchání trestného činu jim hrozí trest či ostuda. V jejich komunitě je očekávání a atmosféra úplně jiná než v běžné populaci. Bezdomovci jsou izolováni od společnosti, přátel, rodiny, hodnot společnosti, stýkají se s lidmi na stejné úrovni, a proto se nemusejí stydět za své vyloučení ze společnosti. Bezdomovci se nebojí spáchat trestný čin, nemají strach z trestu – uvěznění, neboť vědí, že uvěznění bude pro ně lepší než život na ulici. Ve věznici budou mít střechu nad hlavou, teplo a jídlo. (Štěchová, 2008, s. 49)

Štěchová uvádí o poznatcích, vyplývajících z výsledků kriminologických výzkumů osobnosti následující:

- „u osobností s poruchou chování, které mají sklony ke kriminalitě, platí, že jejich delikventní chování souvisí s chybnou adaptací na sociální poměry a očekávání většinové společnosti
- *Normalita osobnosti není objektivní ani univerzální kategorie – měřítkem normality je proto převažující názor v dané společnosti (kultuře).*“ (Štěchová, 2008, s. 49-50)

Pravdou je, abychom neházeli všechny bezdomovce do jednoho pytle, že ne všichni se dopouštějí trestné činnosti. Ovšem lze „*předpokládat, že v jejich komunitě je kriminalita vyšší než v běžné populaci. Omezování bezdomovectví proto považujeme za preventivní krok a součást systému prevence kriminality.*“ (Štěchová, 2008, s. 50)

Bezdomovci se dopouštějí vzhledem ke své situaci především majetkové trestné činnosti, kdy tato majetková kriminalita je prostá (vyjadřující se menší mírou odbornosti a náročnosti na provedení). **Převážná většina trestných činů spáchaných bezdomovci jsou proto krádeže** (společným znakem krádeže je присвоjení si, zmocnění se cizí věci a nakládání s ní jako s vlastní – poznámka autora), konkrétně se jedná o krádeže prosté a krádeže vloupáním (pachatel vnikne do objektu po překonání nějaké překážky, kde se dále zmocní cizí věci – poznámka autora).

Chmelík (2005, s. 357) uvádí, že podle současných způsobů páchaní můžeme krádeže dělit na dvě základní formy:

- Klasické kapesní krádeže
- Krádeže v obchodech a dopravních prostředcích
- Krádeže vloupáním destruktivním způsobem apod.

K prostým krádežím Chmelík (2005, s. 361) uvádí, že „*pachatelé krádeží prostých se zmocňují cizí věci, která je zpravidla volně přístupná, takže nepřekonávají velké překážky.*“

U krádeží prostých se u kriminality bezdomovců **jedná především o krádeže v obchodech**, které jsou nejčastější majetkovou trestnou činností páchanou bezdomovci.

Většina krádeží v obchodech se odehrává ve velkých obchodních centrech a supermarketech, kdy zadržení pachatelé jsou především muži. Odborníci se domnívají, že z pohledu zákona jde hlavně o přestupky či drobnou trestnou činnost s masovým výskytem (Čírtková, 2004, s. 251). Ke krádežím v obchodě Čírtková (2004, s. 251) uvádí zajímavý

bonmot: „krádež v obchodě je normálním aktem koupě až na to, že se uskutečňuje pomocí nelegálních prostředků.“

3.2.1 Drobná kriminalita

Drobná kriminalita – tento pojem není nikde právně zakotven. Obecně si pod drobnou kriminalitou můžeme představit protiprávní jednání s menší společenskou škodlivostí jako např. přestupky proti majetku, přestupky proti veřejnému pořádku, drobné trestné činy, drobné krádeže, vloupání do aut, do bytů. Jedním z možných ukazatelů drobné kriminality může být výše škody a ohrožení společenských zájmů. Výši škody je myšleno především způsobená škoda do výše 5000,-Kč, kdy do této výše se u krádeží jedná o přestupkové jednání a přesáhnutím této výše škody se jedná již o trestný čin. Drobnou kriminalitu můžeme pojmenovat i jako tu, která každý den obtěžuje veřejnost.

Autor se ve své činnosti policisty mnohokrát setkal s případy drobných krádeží v obchodech, kdy pachatelé krádeží byly právě bezdomovci, kteří šli do obchodů krást především alkohol a dále potraviny a kosmetiku. Škoda na odcizených věcech nebyla nikdy velká, většinou šlo o škodu do výše 1000,-Kč. Další případy se týkaly vloupání, kdy pachatelé (bezdomovci) se vloupali do opuštěných domů, kde si hledali místo pro spánek, nebo do zahradních chatků v zahrádkářských koloniích, kam se vloupali (vniknuli do objektů za pomoci překonání jistící překážky – poznámka autora), něco snědli, odcizili drobné věci a poté, co se vyspali, tak odešli neznámo kam.

3.3 Bezdomovci jako oběti

Jak již bylo řečeno výše, bezdomovci se stávají oběťmi trestné činnosti mnohem častěji než běžná populace a jsou mnohem více ohroženi násilím ze strany jednotlivců nebo skupin. Tyto skupiny považují bezdomovce jako zbytečnou obtíž. Nejzranitelnější jsou ve spánku, kdy jsou zcela bezbranní, vystaveni na ulici možnému násilí a vzhledem ke svému špatnému zdravotnímu stavu jsou snadným terčem útočících násilníků.

Průdková s Novotným (2008, s. 38) uvádí, že bezdomovci musí často čelit přesile násilníku, a své zranění poté na policii nehlásí, neboť nevěří v nápravu a obávají se pomsty ze strany rozezlených násilníků. Lidé orientující se v problematice bezdomovectví nepochybují o tom, že bezdomovci jsou převážně oběťmi, nikoliv pachatelé násilí.

Jak Štěchová k pachatelům násilí na bezdomovcích uvádí, „je pachatelem těchto deliktů nejčastěji policie, která „v incidentech s bezdomovci často užívá nepřiměřeného násilí. Příslušníci policie jsou dle BKB (tzn. Bílý kruh bezpečí - poznámka autora) často

neidentifikováni, protože skrývají identifikační číslo. Městská policie údajně vyvází bezdomovce za město a tam problémy s nimi „řeší“ za použití fyzického násilí.“ (Štěchová, 2008, s. 51)

Je zajímavé, že v dostupné literatuře je uváděno, že nejčastěji jsou bezdomovci vystavováni násilí ze strany policie, především městské. Mezi další násilníky patří organizované skupiny mladých, kteří si na bezdomovcích trénují bojové umění a dále příslušníci etnických a národnostních menšin, jako například Rusové, Bělorusové, Romové. Dále jsou bezdomovci fyzicky „obtěžováni“ bezpečnostními agenturami a v neposlední řadě veřejností. (Štěchová, 2008, s. 51)

Autor se při výkonu svého zaměstnání policisti setkal s případem z roku 2005, kdy bezdomovec oznámil na linku 158 napadení své osoby ze strany neznámých pachatelů v Liberci – Pavlovicích. Po příjezdu na místo, které se nacházelo poblíž Obchodního domu Kaufland, k hlídce přišel pomlácený a zkrvavený bezdomovec staršího věku, který oznámil, že byl napaden a zmlácen skupinou tří Romů. Bezdomovec dále uvedl, že poté co ho Romové uviděli, tak k němu přiběhli a z ničeho nic ho začali kopat a mlátit pěstí po celém těle, přitom mu nadávali a smáli se mu. Potom si spokojeně odešli neznámo kam. Muž byl následně převezen na ošetření do nemocnice Liberec.

Vzhledem k vývoji a stavu současné společnosti a jejích nároků bude bezdomovců v ulicích čím dál tím více, a tudíž budou více a více na očích běžné populace. Tato k nim bude cítit velký odpor. Útoky a zvýšená míra násilí vůči lidem žijícím na ulici se bude zvyšovat a to především ze strany mladých lidí. Možná pomoc a prevence před možným násilím by mohla vypadat tak, že bezdomovce žijící na ulici by bylo možno „schovat“ do azylových domů, ale těch je bohužel velice málo. A to i s ohledem na narůstající bezdomoveckou populaci.

4 Bezdomovectví a možnosti reintegrace do společnosti

Reintegrace bezdomovců je založena především na poskytnutí služeb, kdy tyto služby nabízí výcvik v sociálních dovednostech a služby podporující zaměstnanost (zahrnující chráněná, podporovaná místa a sociální firmy).

V rámci reintegrace jsou vytvářeny v organizacích poskytujících služby bezdomovců (Azylové domy, Naděje) integrační programy, které jsou určeny na pomoc lidem společensky vyloučeným a lidem, kterým vyloučení hrozí. Smyslem je hledání životních cílů a společenské uplatnění. Integrační programy jsou určeny osobám, které musí splňovat několik zásadních podmínek:

- pomoc potřebují,
- jsou ochotny pomoc přijmout,
- jsou schopni a ochotni podřídit se integračnímu programu. (Hrádecká, Hrádecký, 1996, s. 81)

Jak uvádějí Hradecká, Hrádecký (1996, s. 81-82), integrační program je řešen pomocí integračních stupňů se speciálními službami. Nultý stupeň tvoří krizové centrum s psychoterapií a možností uspokojení základních životních potřeb a dále z vlastního integračního programu, kam patří psychoterapie, osobní hygiena, ošacení, strava, posezení, odpočinek v prostředí domů, pracovní poradenství, nabídka azylového bydlení, zdravotní poradenství, zdravotní péče, společenská výchova, sociální prevence, kulturní aktivity, asistence při jednání z úřady, křesťanská služba. Další stupně jsou založeny na azylovém společném ubytování s nabídkou služeb. Dalším stupněm je bydlení mimo středisko s občasným kontaktem střediska. Mezi speciální služby patří např. ordinace praktického lékaře pro bezdomovce, domy pokojného stáří pro bezdomovce, střediska pomoci mladým lidem po léčbě závislosti na drogách, azylové ubytování pro mladé, pro ženy, pro matky s dětmi, chráněná práce a rekvalifikace, chráněné bydlení pro zdravotně postižené bezdomovce, postpenitenciární pomoc pro propuštěné vězně, terénní dobročinná služba atd.

Reintegraci podporují především služby azylového bydlení, neboť v nich bezdomovci (klienti) musí přebírat určitou míru spoluodpovědnosti a skrze plnění svých povinností se učí novým dovednostem klíčovým pro reintegraci. Vzdělávací a rekvalifikační služby jsou u nás realizovány sporadicky a v některých organizacích jsou nesprávně ztotožňovány s ergoterapií. Tyto služby by měly být založeny na posilování sociálních dovedností a pracovních návyků s opravdovou rekvalifikací. Je však zajímavé, že výcvikové a vzdělávací programy u nás

v současné době nejsou bezdomovcům dostupné. Dalšími reintegračními službami jsou chráněná a podporována zaměstnání, která se realizují formou chráněných dílen a tréninkových pracovišť. Dále sem můžeme zařadit podporovaná zaměstnání, kdy jedna z realizovaných forem je program veřejně prospěšných prací. V neposlední řadě do reintegrační služeb můžeme zařadit sociální firmy, které jsou nejbližší otevřenému pracovnímu trhu. Tyto sociální firmy jsou řešením pro bezdomovce znevýhodněné na trhu práce. (Schwarzová, 2005, s. 324-328)

Myšlenka rekvalifikačních kurzů, které by byly pořádány pouze pro lidi bez domova, mně připadá zajímavá a mohla by pomoci ve větší míře následně hledat těmto lidem pracovní uplatnění. Lidé by se tu setkávali s ostatními, kteří řeší stejné nebo podobné problémy, což by je mohlo dostatečně motivovat ke skutečnému chtění změnit svůj stávající způsob života.

4.1 Organizace poskytující služby bezdomovcům

Jak uvádí Schwarzová (2005, s. 328) „*Organizace pracující s bezdomovci v ČR mají jeden charakteristický rys: většina z nich je přímo spojena s nějakou církví nebo ve svých stanovách artikuluje náboženské (v našem prostředí tedy křesťanské) principy.*“

Mezi organizace poskytující služby bezdomovcům patří u nás v ČR následující – Armáda spásy, Naděje, Česká katolická charita, Nový prostor, Emauzy ČR, občanské Sdružení cestou, Diakonie, Člověk v tísni a další. Většina těchto organizací vznikla po roce 1989. Některé jako např. Armáda spásy navázaly na dřívější existenci, církve zas svou činnost rozšířily. Uvedené organizace jsou financovány buď ze státního rozpočtu, nebo ze zahraničních zdrojů, příspěvků, darů a z vlastní činnosti.

Azylové domy – K azylovým domům Průdková s Novotným (2008, s. 45) uvádí, že „*azylový dům poskytuje komplexní pomoc bezdomovcům, kteří mají zájem o reintegraci do společnosti a jsou ochotni a schopni usilovat o změnu své tíživé situace.*“ Azylové domy poskytují „azyl“, ubytování pro osoby, které se ocitly v obtížné sociální situaci a nejsou schopny ji řešit. Tyto azylové domy vznikly především po roce 1990 převážně ve velkých městech. Zřizovateli a provozovateli jsou obce, neziskové a charitativní organizace. Převážná většina azylových domů je ve Sdružení azylových domů, které je koordinuje, propojuje a navenek zastupuje. (Kopoldová, 2008, s. 17)

Sdružení azylových domů (SAD) vzniklo v roce 1993 a sdružuje různé druhy typy azylových domů v ČR. Je to jakýsi poradní orgán, který zastřešuje všechny azylové domy v ČR a v rámci zastřešení jedná s ministerstvem, propaguje problematiku bezdomovectví, jedná o tom jak tuto problematiku zajistit finančně a legislativně. V ČR existuje pět typů

azylových domů – pro muže, pro ženy, pro matky s dětmi, domy na půl cesty a také domy které jsou přidruženým členem, sem patří organizace La Strada, která se zabývá obchodu se ženami. (Ondrák, 2006, s. 34)

Armáda spásy – Armáda spásy je křesťanským misijním hnutím, mezinárodní organizací, která působí ve více než 100 zemích světa. Vzhledem ke svému prvotnímu cíli – pomáhat chudým, slabým a odmítaným – byli členové Armády spásy jedněmi z prvních lidí, kteří se v širším měřítku začali věnovat praktické pomoci lidem bez domova. V bývalém Československu působila Armáda spásy od roku 1919 do roku 1950. Poté byla komunistickým režimem zakázána. Činnost byla obnovena v roce 1990, kdy bylo založeno občanské hnutí Armáda spásy, které úzce spolupracuje s celosvětovou Armádou spásy. Cílem této organizace je nejenom poskytnout střechu nad hlavou, jídlo a ošacení, ale také pomoc lidem nalézt sebe sama, svou důstojnost a nalézt cestu ze své zdánlivě bezvýchodné situace. Od klienta se očekává aktivní spolupráce na řešení své situace, která je podmínkou pobytu na azylovém domě.

Naděje – jedná se o občanské sdružení, založené po roce 1990. Hlavním cílem této organizace je vybudování a rozvoj služeb lidem v nouzi a to na základě křesťanských principů. V Naději je poskytována pomoc jak hmotná, mezi kterou patří ubytování, stravování, ošacení, dále pomoc morální, poradenství a zdravotní péče. Organizace Naděje působí po celé republice, centrálu má v Praze. Sdružení je financováno z grantů ministerstva práce a sociálních věcí, ministerstva zdravotnictví, z vlastní činnosti a darů od organizací a jednotlivců. Kromě bezdomovců, převážně mužů než žen, poskytuje organizace i pomoc seniorům, uprchlíkům, vězněným a propuštěným, dětem a dospělým s mentálním postižením. Kromě okamžité pomoci (ubytování v noclehárně, stravování, hygiena, ošacení, zdravotní péče, pomoc sociálního pracovníka, který může některé klienty sám kontaktovat a nabízet jim pomoc) poskytuje sdružení Naděje dlouhodobou pomoc v podobě resocializačních programů, kam patří integrační programy pro osoby sociálně vyloučené a osoby vyloučením ohrožené. Pomoc je poskytována bezplatně. Pro klienta, který se rozhodne pro integrační program (smyslem je postupný návrat do normálního života), je zajištěno další ubytování po dobu tří měsíců. Na tento pobyt však klient již přispívá a to buď z příjmu z práce, důchodu nebo ze sociálních dávek. (Kopoldová, 2008, s. 19)

Kromě těchto velkých organizací poskytují služby ještě menší sdružení jako například Česká katolická charita, Sdružení Emauzy ČR a Sdružení Nový prostor.

Česká katolická charita poskytuje ubytování v azylových domech pro muže, ale i pro matky s dětmi. Jde o zařízení s menší kapacitou, s omezenou dobou pobytu a s tím, že klienti na azyl přispívají. Co se týče služeb, tak poskytuje v denních centrech možnost hygieny, levného stravování, ošacení a sociální poradenství.

Sdružení Emauzy ČR působí po celé ČR. Toto zařízení poskytuje klientům služby, jako ubytování, stravování, poradenství. Podmínkou pro tyto služby je pracovní zapojení v provozu zařízení nebo na zemědělské farmě formou veřejně prospěšných prací.

Sdružení Nový prostor - toto sdružení neposkytuje ubytování, ale možnost zaměstnání jako pouliční prodejce časopisu Nový prostor. Vedle toho sdružení provozuje denní centrum, kulturní aktivity a sportovní aktivity. (Kopoldová, 2008, s. 19-20)

Vedle těchto menších organizací jsou další organizace poskytující pomoc a služby pro bezdomovce. Z těchto organizací by bylo vhodné ještě uvést ty, které poskytují například ošacení – **Diakonie a Červený kříž**

Mezi služby, které výše uvedené organizace poskytují bezdomovcům, patří především:

- ubytování – jedná se např. o noclehárny, azylové bydlení, chráněné a podporované bydlení spojené integračním programem
- možnost hygieny, ošacení, stravování, zdravotní péče – tyto služby poskytují nízkoprahová denní centra
- poradenství – jedná se o pomoc sociálně právní, právní pomoc při hledání zaměstnání terénní sociální práce (Kopoldová, 2008, s. 15)

4.1.1 Azylový dům Speramus a nízkoprahové denní centrum Naděje v Liberci

Azylový dům Speramus a nízkoprahové denní centrum Naděje patří mezi největší zařízení poskytující pomoc lidem bez domova.

Návrat, o.p.s. Azylový dům Speramus, dále jen AD Speramus, má své sídlo v Liberci, ul. Široká, čp. 304/68, nachází se nedaleko centra města. AD Speramus má statut sociálního ubytovacího zařízení pro muže starší 18 let, kteří se ocitli bez střechy nad hlavou. Financování provozu zařízení je pokryto prostředky Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost v rámci projektu „IP1“ - Služby sociální prevence v Libereckém kraji. Celková ubytovací kapacita je 25 míst, z toho je jedno krizové lůžko pro týranou či zneužívanou ženu. Provoz samotného zařízení AD

Speramus byl zahájen dne 1. ledna 1995. Zařízení bylo vybudováno rekonstrukcí a částečnou přestavbou bývalé restaurace a to již dle potřeb a podmínek ubytování azylového zařízení, které spadá pod Centrum sociálních služeb Libereckého kraje. AD Speramus je tvořen dvoupodlažním budovou, za hlavními dveřmi se nachází recepce a skříňky na obuv klientů zařízení. Ve sklepních prostorech se nachází kuchyň a jídelna, která je otevřena pouze pro ubytované klienty a to denně od 8 do 21 hodin. Dále se zde nachází sušárna, prádelna, skladové prostory a sociální zařízení. V přízemí se nachází vstupní místnost, 3 pokoje pro klienty s celkovou kapacitou 10 lůžek, dále společenská místnost, kancelář směnných sociálních pracovníků a sociální pracovnice, sociální zařízení pro klienty a zaměstnance, kuárna a sklad oděvů. V prvním patře budovy se nachází ředitelna, 3 pokoje se 14 lůžky pro klienty, společenská místnost, sociální zařízení a krizový pokoj pro ženy s možností přistýlky pro dítě. Za plynulý chod AD Speramus zodpovídá ředitel, sociální pracovnice provádí vstupní pohovory s klienty, vede písemnou dokumentaci o klientech, jedná s dalšími institucemi. Směnový sociální pracovníci zodpovídají za dodržování ubytovacího a domácího řádu AD Speramus. Úklid, praní a žehlení zajišťuje servisní pracovník.

Mezi sociální služby poskytované lidem bez domova patří služby osobám v nepříznivé sociální situaci, osobám sociálně vyloučeným, které ztratily možnost bydlení – nemají přístřeší nebo žijí v podmínkách ohrožující zdraví a život. Služby jsou poskytovány podle § 57 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

Denní poplatek za služby činí 50,-Kč.

Nízkoprahové denní centrum Naděje o. s. – Liberec se nachází v Liberci, ul. Valdštejnská, čp. 259, poblíž centra. Financování provozu zařízení je pokryto prostředky Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost v rámci projektu „IP1“ – Služby sociální prevence v Libereckém kraji. Centrum vzniklo i za podpory Statutárního města Liberec, které poskytlo prostory. Provozní doba centra je každý pracovní den od 8 do 18 hodin. V nočních hodinách mohou klienti využít mimo jiné i noclehárnu Naděje, která je v provozu v Liberci – Kateřinkách. Mezi potravinovou pomocí - výdej jídla patří snídaně, oběd a večeře. Pro poskytnutí služeb musí klienti – uživatelé splnit základní podmínky, mezi které patří věk nad 18 let, musí dbát pokynů pracovníků Naděje, dodržovat zákaz pití alkoholických nápojů v prostorách a jeho bezprostřední blízkosti, užívat omamné látky a kouřit, a využívat služeb střediska, pouze pokud nejsou pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek.

Mezi poskytované služby ve středisku Naděje, které pomáhají lidem bez domova znovu se začlenit do společnosti patří: osobní hygiena – WC, možnost omytí, osprchování, umožnění přípravy stravy (dle možností střediska), základní potravinová pomoc (dle možností střediska), možnost praní osobního prádla (za úhradu), ošacení (dle možností střediska, pomoc při vyřizování úředních a pracovních záležitostí, pomoc při vyřizování osobních dokladů, pomoc při vyřizování dávek (hmotné nouze, státní sociální podpory apod.), přiznání potravinové pomoci (na základě pohovoru), nabídka přenocování a ubytování v zařízeních Naděje a komerčního ubytování, zprostředkování návazných služeb nebo služeb, které centrum neposkytuje, pomoc při vyhledávání zaměstnávání, podpora při řešení obtížné životní situace, zprostředkování psychologického poradenství a zprostředkování křesťanské duchovní služby.

4.2 Prevence, pomoc, resocializace

*Chudým chybí vše a nikdo jim nepřijde na pomoc.
Bohatým nechybí nic a každý spěchá, aby jim sloužil.*

Jean Paul Marat

Člověkem bez domova, bezdomovcem se může stát i člověk společensky integrovaný a ekonomicky dobře zajištěný, nejenom člověk se sníženými sociálními schopnostmi a dovednostmi. Je důležité si uvědomit, že faktorů ovlivňujících vznik bezdomovectví je spousta. Náhlá ztráta zaměstnání v souběhu s vážným úrazem nebo krizí v rodinném či partnerském vztahu dokáže přivést na ulici prakticky kohokoliv, kdo bude potřebovat podporu a naši pomoc. Nejdůležitější je však v oblasti problematiky bezdomovectví její prevence.

Prevence – Než řešit následky bezdomovectví je lepší předcházet tomuto jevu, neboť to je určitě efektivnější, rozumnější, finančně méně náročné a humánnější.

Jak uvádí Plachý (2007, s. 3) „*bezdomovectví je opravdu sociální problém, který postupně narůstá. Vzhledem k nárůstu počtu lidí bez domova, vzhledem k postupnému zvyšování zadluženosti osob se tento problém zvyšuje. Musíme se smířit s tím, že bezdomovectví zde je a bude. Naším úkolem je co nejvíce minimalizovat jeho vzrůstající tendenci, nabídnout co největší počet alternativních programů a soustředit se na prevenci.*“

Průdková s Novotným (2008, s. 63) uvádí, že za prevenci bezdomovectví lze považovat vzhledem k nejčastějším příčinám bezdomovectví (rozpad rodiny, ztráta zaměstnání):

- **podporu fungování rodiny**
- **boj s nezaměstnaností.**

K podpoře fungování rodiny Hrádecká s Hrádeckým (1996, s. 69) uvádějí, že „*primární prevence vyloučení začíná právě ve funkční rodině, v samotném soužití rodičů s dětmi v lásce, aniž by bylo nutno něco vyslovit. Nemá-li rodina svou vnitřní sílu, aby sama obstála, mají pomoci příbuzenské a sousedské vztahy, jsou-li příznivé.*“

Možností prevence je však daleko víc. Mezi možnostmi prevence můžeme podle Průdkové s Novotným (2008, s. 64) zařadit následující:

- Větší dostupnost sociálního bydlení a poskytování sociálních půjček na nájemné,
- lepší příprava na běžný život ve společnosti v dětských domovech a výchovných ústavech a zařadit jim výklad o bezdomovectví,
- poskytnutí informací o možnosti využití služeb domů na půl cesty,
- potřeba v dětech a mladých lidech pěstovat cílevědomost, sebedůvěru a vědomí odpovědnosti za sebe a svůj život,
- poskytnout podporu osobám propuštěných z věznic a z psychiatrických léčeben při začleňování do společnosti,
- poskytnout podporu lidem i mediální, kteří se ocitli v ohrožení ztráty domova z důvodu toho, že se jim zhroutil partnerský vztah, jsou v partnerské krizi, v neshodě s rodiči,
- individuálně intenzivně pracovat s člověkem ohroženým bezdomovectvím, poskytnout mu informace o jeho právech a zákonných nárocích, psychicky ho podpořit a dát mu naději,
- poskytnout základní a odborné poradenství, tak jak ho definuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Vzhledem k možnostem, jak preventivně předejít problému bezdomovectví a problému bezdomovců a jak se vyhnout sociálnímu vyloučení, bych uvedl, že by bylo především nutné naučit bezdomovce, lidi bez domova, bydlet a to tak, že tyto osoby se naučí pravidelně platit

za bydlení a budou mít pravidelný příjem. Jak uvádí Plachý (2006, s. 4) bylo by třeba více tréninkových bytů, kde by si bezdomovci mohli zkusit bydlet a mít šanci se naučit bydlet.

Pomoc – prevence sama o sobě nestačí a tak je nutné souběžně s ní nabídnout také pomoc.

Jak uvádí Vágnerová „*bezdomovci potřebují všestrannou sociální pomoc, kterou poskytují státní instituce i nestátní charitativní zařízení.*“ (Vágnerová, 2004, s. 755)

Vágnerová (2004, s. 755) dále uvádí, že mezi tyto pomoci můžeme zařadit:

- **základní sociální pomoc** – jde o poskytnutí možnosti přespání, použití hygienického zařízení a dostání jídla a oblečení
- **podpora při hledání práce a ubytování** – zde je možno uvést projekt časopisu Nový prostor, z jehož prodeje mají bezdomovci určitou finanční částku, tato podpora může sloužit jako adaptační fáze u jedinců, u kterých ještě fungují sociální návyky
- **pomoc při návratu z vězení nebo dlouhodobě ústavní péče** – jedná se především o domy na půl cesty, které poskytují bydlení a adaptaci na nový život.

Každý člověk, stejně tak i bezdomovec, potřebuje pevnou oporu, člověka, kterému se může svěřit, místo, kam se může přijít ohřát, najíst se apod. Lidé bez domova jsou většinou nemocní a potřebují vyšetření, ošetření, účinnou léčbu, nabídku azylového ubytování. Toto vše by měla umět bezdomovci nabídnout společnost. Důležitá je rovněž osobní asistence při jednání s úřady, pomoc při obnově osobních dokladů. Dále následuje pomoc při zprostředkování práce, pomoc při jejím udržení. Staří lidé bezdomovci zase velmi často nedostávají důchod a potřebují pomoc při podání žádosti. Dobré slovo a vědomí spoluúčasti na jejich problému je nesporným přínosem. Je žádoucí a potřebné nabídnout bezdomovci služby, které by zabezpečily uspokojení základních životních potřeb a zároveň formou podpory pozitivního sebehodnocení zajistit plnohodnotnou integraci do společnosti. Finanční a materiální pomoc je velmi cenná, ale zároveň nedostačující a někdy i kontraproduktivní.

Úspěšná intervence si žádá komplexnost péče a svým způsobem i kreativitu sociálních pracovníků, ochotu přijímat i netradiční nové postupy. Na tuto pomoc musí navázat resocializační postupy.

Resocializace - resocializací je chápán návrat ke společensky přijatelnému způsobu chování u lidí, kteří se od něj odchýlili. Neobejde se beze změn postojů a beze změn hodnotové orientace.

Je tedy nutné, aby po základní pomoci následovaly resocializační programy doplněné dalšími službami. Musí být kladen důraz na přiměřenou práci, od chráněné práce přes práce veřejně prospěšné až po stálý pracovní úvazek, včetně nabídky rekvalifikace či získání kvalifikace. Cílem těchto programů je, aby si dřívější bezdomovec našel smysl života, obnovil rodinné vztahy, našel nová přátelství či partnerství, získal přiměřené bydlení a měl stálý zdroj příjmů. (Hrádecká, Hrádecký, 1996, s. 70)

Resocializační programy je nutno vidět jako naprosto stěžejní. Člověku pomohou odrazit se ode dna a integrovat se zpět do společnosti. Je potřeba připomenout i nezbytně vhodnou motivaci a důležitost stále trvající práce s klientem, například i za pomoci odborníků z řad psychologů, právníků a podobně. Nesmíme totiž zapomínat na to, že lidé se stali bezdomovci z nějakého důvodu a mohou mít ke společnosti nesplněné závazky, třeba nesplacené dluhy.

Bída není instituce nebo třída, nýbrž neštěstí.

Karel Čapek

PRAKTICKÁ ČÁST

Úvodem do praktické části je vhodné uvést, že v teoretické části bylo snahou přiblížit bezdomovectví v různých souvislostech a to proto, abychom před samotným průzkumem měli co nejvíce dostupných informací o problematice bezdomovectví. V současné době jde o velmi závažný problém, který je nutno pochopit a především řešit, neboť počet bezdomovců narůstá a s narůstajícím bezdomovectvím i rostou problémy s ním spojené. Je potřeba proti tomuto fenoménu bojovat.

5 Cíle praktické části

Cílem praktické části této práce bylo analyzovat problém bezdomovectví na území města Liberec se zřetelem na kriminalitu bezdomovců a možnosti jejich reintegrace do společnosti. Údaje zjištěné o problému bezdomovectví byly hodnoceny se zřetelem na velikost stotisícového města, tedy na různých známých místech na území Liberce, nejen v centru, kde je výskyt bezdomovecké populace největší a to proto, aby byl zjištěn ucelený náhled na problematiku bezdomovectví v Liberci.

Předmětem (účelem) průzkumného zkoumání bylo zjistit, jaké jsou nejčastější příčiny bezdomovectví. Zjistit, popsat a analyzovat možnosti bezdomovců k reintegraci a zjistit jaká je souvislost kriminality a bezdomovectví. Na základě uvedeného cíle byly analyzovány rozhovory s bezdomovci vyskytujícími se na území města Liberec.

5.1 Stanovení předpokladů

V průzkumné práci byly stanoveny dva základní předpoklady týkající se dopouštění (páchání) drobné kriminality ze strany bezdomovců a využívání služeb azylových domů a jiných zařízení. Úkolem práce bude tedy potvrzení či vyvrácení níže uvedených předpokladů.

Předpoklad č. 1

Lze předpokládat, že minimálně 80 % respondentů se dopustilo drobné kriminality.

Tento předpoklad byl stanoven na základě skutečností, že bezdomovectví a kriminalita spolu úzce souvisí, neboť většina bezdomovců má za sebou kriminální zkušenost, a to třeba takovou, že se z nouze nebo příležitostně dopouštějí drobné kriminality. Mezi bezdomovci

jsou lidé propuštěni z výkonu trestu, lidé, kteří jsou ohroženi hmotnou nouzí a v neposlední řadě na bezdomovce působí kriminogenní prostředí. Dále tento předpoklad vychází z toho, že je také nepochybné, že vzhledem k absenci důmyslnosti a systematickosti nejsou bezdomovci schopni dopouštět se závažnější trestné činnosti než drobné kriminality. Předpoklad vychází také z vlastních zkušeností, které byly získány při odhalování a následné dokumentaci majetkové a jiné trestné činnosti.

Předpoklad č. 2

Lze předpokládat, že 10 až 30 % respondentů využívá služeb azylových domů a jiných zařízení.

Při stanovení tohoto předpokladu bylo vycházeno z toho, že na území města Liberec není příliš mnoho zařízení poskytujících pomoc bezdomovcům. V době stanovení předpokladů to byly především zařízení (jako především) Domov sv. Moniky a Návrat – azylový dům Speramus o.p.s. Vlivem vzniku nového zařízení pro bezdomovce - Denní centrum Naděje o.s. se však situace může radikálně změnit. Toto zařízení sociálních služeb pro bezdomovce vzniklo až po stanovení tohoto předpokladu.

6 Použité metody

Vzhledem k cíli průzkumu byl pro práci zvolen **kvalitativní průzkum**. Jak uvádí Hendl (2005, s. 50) „*práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry. Seznamuje se s novými lidmi a pracuje přímo v terénu, kde se něco děje.*“

U kvalitativního výzkumu se nedosahuje výsledků za pomoci statických metod, ale za pomoci delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince, jedinců. Výzkumník sbírá, analyzuje a interpretuje data – vytváří a přezkoumává závěry. (Hendl, 2005, s. 51-52) Tato metoda tak slouží ke zpracování získaných údajů neboli dat. Při průzkumu jsme použili metodu dotazování, kterou charakterizuje kladení otázek respondentům a získávání jejich odpovědí. Tato metoda je považována za hlavní skupinu metod sběru dat.

Pro daný průzkum byl zvolen **rozhovor** jako základní technika sloužící k získávání sběru dat. Rozhovor patří mezi základní diagnostické a výzkumné techniky. Jde o specifickou techniku, která je velice obtížná. Jak uvádí Disman (2008, s. 124) „*Vyžadované informace jsou získávány v přímé interakci s respondentem. Rozhovor může být prováděn v tváři tvář nebo telefonicky.*“ Výhody a nevýhody rozhovoru můžeme uvést například podle Dismana (2002, s. 141):

- rozhovor je velice pracná a nákladná technika sběru informací, je časově náročný
- získávání informací je nákladné, vyžaduje spolupráci velkého počtu tazatelů v terénu
- anonymita výzkumu je pro respondenty málo přesvědčivá, ale zas na druhou stranu klade menší nároky na snaživost respondenta, je obtížné pro respondenta vynechat některé odpovědi na otázky
- v rozhovoru je jisté, že dotazovaná osoba je ta, která byla vybraná do vzorku a neposlední řadě je úspěšnost dokončení rozhovorů mnohem vyšší než návratnost dotazníků.

Pro daný průzkum byl konkrétně zvolen **standardizovaný rozhovor**, který je založený na verbálním kontaktu mezi tazatelem a respondentem. Je vhodné ho použít v případě, když je dotazován velký počet lidí, když je soubor dotazovaných homogenní z hlediska životního stylu, filozofie, náhledu a zkušeností, což se v našem případě vztahuje na bezdomovce. Dále se dají standardizované rozhovory použít, když opravdu víme, na co je důležité se ptát a jak se na to ptát. Standardizovaný rozhovor je nejvíce formalizovaná forma rozhovoru, jde

o nejrozšířenější výzkumnou techniku, kdy od každé osoby je vyžadována stejná informace, každému jsou kladeny přesně stejné formulované otázky, které byly předem připravené dle osnovy a které jsou v přesně stanoveném pořadí. Otázky v provedeném průzkumu byly rozděleny do kategorií. A to jednak na otevřené, u kterých byla dotazovaným dána možnost odpovídat podle vlastního úsudku a uzavřených, při kterých měli dotazovaní na výběr několik možností. Disman (2008, s. 126) uvádí, že „*ve striktně standardizovaném rozhovoru má tazatel vlastně velice omezenou a nepříliš příjemnou funkci. Může jen přečíst otázku doslovně tak, jak je vytištěna v dotazovém archu. Když dotazovaný otázce nerozuměl, tazatel může otázku přečíst zvolna a zřetelně ještě jednou. Když ani tehdy respondent nerozumí, nezbyvá tazateli nic jiného než zaškrtnout na archu kategorii „Neví/neodpověděl“ a pak přejít k další otázce.*“

Zvolený standardizovaný rozhovor má přísný řád. Tázající postupuje přesně podle textu formuláře rozhovoru a s osobami, které byly předem vybrány podle určitých kritérií. Tázající nesmí změnit ani jedno slovo v textu otázek obsažených v rozhovoru, musí přesně podle předtištěného textu postupovat při navazování rozhovoru, při přechodu od jednoho problému k jinému. Proto otázky v provedeném průzkumu byly rozděleny do jednotlivých kategorií. Co se týče kategorií otázek, tak Disman (2008, s. 128) uvádí, že „*kategorie použité pro uzavřené otázky musí představovat soubor vyčerpávající všechny možné alternativy odpovědí, všechny kategorie se musí vzájemně vylučovat; nesmí být možné zařadit odpověď do více než jedné kategorie.*“ U standardizovaného rozhovoru jsou i závěrečné zdvořilostní formulky přesně stanoveny a tázající jich musí při každém rozhovoru použít. Standardizovaný rozhovor je vlastně verbálně překládaný dotazník. Tázající čte dotazovanému otázky i možné varianty odpovědí podle pořadí a zaznamenává, podtrhuje ty odpovědi, pro které se respondent rozhodl. Výhodou je možnost dobře statisticky zpracovat získané odpovědi a jejich kvantifikace (vyčíslení). Nevýhodou je malá spontánnost a také větší závislost na hypotézách dotazovaného. Většinou se nedozvíme více, než na co jsme se ptali či předpokládali.

K otázkám v rozhovoru můžeme uvést následující zásady podle Zicha (2002, s. 44).

Zásady formulace otázek

- obsahová srozumitelnost – formulace musí odpovídat úrovni respondentů
- jednoznačnost – otázky musí být z hlediska obsahu interpretovány všemi stejně
- přiměřená délka a nesubjektivnost

- otázky nesmí být difamující – neměly by vystavovat respondenta nepříjemné situaci
- otázky nesmí být náročné na paměť

Umístění otázek:

- nejdůležitější otázky mají být v první třetině
- potřebné, ale nudné otázky by měly být v polovině rozhovoru
- rozhovor by měl začínat otázkou, která vyvolá zájem dotazovaného
- umístění otázek nesmí vyvolat haló efekt
- identifikační otázky by se měly klást na konci rozhovoru

Druhy otázek:

- **Uzavřené otázky** – otázky, u kterých jsou předem dány varianty odpovědí, a respondent pouze vybírá variantu odpovídající jeho názoru (výčet variant pro odpovědi musí být úplný, použité kategorie odpovědí se musí navzájem vylučovat, počet kategorií musí odpovídat velikosti vzorku).
- **Otevřené otázky** – otázky, u kterých respondent formuluje odpověď.
- **Filtrační otázky** – rozdělují soubor respondentů na ty, kterých se následující otázka týká a na ty, kteří na ni nemohou odpovědět, účelem je urychlit rozhovor a nezatěžovat zbytečně respondenta.
- **Kontrolní otázky** – používají se tam, kde potřebujeme ověřit pravdivost odpovědi, jsou jinak formulovanou hlavní otázkou kladenou v jiné části rozhovoru.
- **Projekční otázky** – neptáme se na vlastní názory, ale postojí fiktivních postav nebo lidí obecně a předpokládáme, že se do odpovědi promítne vlastní názor respondenta, používají se v případě citlivých témat, kde by mohl mít respondent problém s odpovědí.

Všechny výše uvedené zásady bylo snahou zařadit do techniky konkrétního nástroje sběru dat - vypracovaného **záznamového archu** standardizovaného rozhovoru, který byl využit v terénu při rozhovoru s dotazovanými respondenty.

Rozhovory s bezdomovci byly vedeny v jejich přirozeném prostředí, tedy v místě, kde se běžně zdržují a to především na ulici, na nádraží, ale i v několika případech v azylovém domě a denním centru Naděje. Dále bylo při rozhovoru dbáno na to, abychom

vytvářeli vztah vzájemné důvěry, vstřícnosti a zájmu, což se nám zřejmě ve většině případu podařilo. Bylo dbáno i na to, abychom byli pozorní a citliví k tomu jak je dotazovaný člověk bez domova rozhovorem ovlivněn a jak odpovídá na různé otázky, které byly srozumitelně formulovány způsobem, aby jim dotazovaný rozuměl a vždy byla kladena jen jedna otázka.

7 Popis zkoumaného vzorku

Metoda výběru respondentů byla zvolena jako **záměrný kvalifikovaný výběr**, který je založen na důležitosti pro průzkum a počítá s předem daným kritériem volby. „*Cílem konstrukce vzorku v kvalitativním výzkumu je prezentovat populaci problému, populaci jeho relevantních dimenzí.*“ (Disman, 2008, s. 304)

Pro účely průzkumné práce byl vybrán **vzorek o velikosti 22 respondentů**, bylo tedy pomocí průzkumné techniky standardizovaného rozhovoru autorem osloveno záměrně na ulici, **v době od 2. prosince do 22. prosince roku 2010** celkem dvaadvacet bezdomovců vyskytujících se **na území města Liberec**. Při poměrně nízkém počtu dotazovaných lidí se jednalo o časově velmi náročnou činnost, kdy rozhovor s každým dotazovaným respondentem trval přibližně kolem 40 minut. Bylo důležité oslovit nejenom bezdomovce žijící na ulici, kteří nikdy žádnou pomoc nevyhledali, ale bylo důležité oslovit i osoby bez domova, kteří již vyhledali a stále vyhledávají pomoc zařízení poskytující pomoc lidem bez domova.

Patnáct bezdomovců bylo osloveno na záměrně vytipovaných místech na „ulici“, tři na nádraží, dva v azylovém domě a dva v denním centru Naděje. Tři bezdomovci byli osloveni ve vestibulu na hlavním vlakovém nádraží v ulici Nákladní. Dva bezdomovci v Azylovém domě Speramus v ul. Široká, dva bezdomovci v nízkoprahovém denním centru Naděje v ul. Valdštejnská, dva bezdomovci, squatteři ve squatu (opuštěný objekt) v ul. Ruprechtická. Dále pět bezdomovců pod mostem hlavního silničního průtahu městem Liberec. Dva bezdomovci u parovodu poblíž fotbalového stadionu u řeky Lužická Nisa. Jeden bezdomovec u větrací šachty na Soukenném náměstí, jeden bezdomovec v marigotce u lesíku poblíž ulici Jablonecká a jeden bezdomovec v přístřešku umístěném v lesíku pod skálou. Dvě bezdomovkyně v primitivním přístřešku na opuštěném místě poblíž vlakových kolejí a bývalou továrnou u ulici Dr. Milady Horákové a jedna bezdomovkyně v zahradní chatce u ulici Ostašovská.

Věkový průměr respondentů byl 47,227 roků, kdy nejmladšímu bezdomovci bylo 20 let a nejstaršímu 66 let. Bezdomovci byli rozčleněni dle věku do skupin – kategorií. Do věkové skupiny mladí dospělí (19-26 let) patřili dva bezdomovci, do věkové skupiny dospělí patřilo osmnáct bezdomovců a do věkové skupiny seniorů (65 a více let) se zařadili dva bezdomovci, ostatní skupiny, mezi které patřili děti (do 15 let), dorost (16-18 let) byly bezpředmětné. Do vzorku byli zařazeni i respondenti z minoritní skupiny a to dva romské a dva slovenské národnosti. Tito respondenti byli zejména zařazeni do věkové skupiny dospělí (27-64 let).

Během rozhovorů s lidmi bez domova bylo dbáno na důvěrnost. O respondentech nebyla zveřejněna žádná data, které by je identifikovala. Všichni oslovení respondenti, se kterými byl proveden rozhovor, až na výjimky (squatteři) ochotně spolupracovali. Avšak při samotném průzkumu, ještě než došlo k rozhovoru, se autor setkal i s pěti bezdomovci, kteří odmítli jakkoliv spolupracovat. Jednoduše řekli, že nemají zájem se bavit a že autorovi nebudou nic sdělovat. Spolupráce s respondenty byla nad očekávání příjemná. Nestalo se, že by některý respondent oslovil, požádal autora o nějakou tu korunu („dvacíčku“) jak je u těchto lidí bez domova celkem běžné při styku s veřejností. Ze strany bezdomovců bylo znát, že je těší, že se o jejich problém a o celkovou problematiku bezdomovectví někdo zajímá.

Vzorek 22 respondentů byl pro průzkumnou práci považován za dostačující a to s ohledem pro řešení průzkumného problému. Dále byl vzorek dostatečně sestaven z široké věkové vrstvy. Vzhledem k těmto skutečnostem a popisu vzorku na území města Liberec bylo předpokládáno, že informace získané tímto průzkumem budou objektivní a obecně reprodukovatelné.

Je na místě uvést v krátkosti několik málo informací o městě Liberec, kde byl proveden průzkum. Město Liberec je přirozeným správním, vzdělanostním, kulturním, a ekonomickým centrem Libereckého kraje, který nachází na severu České republiky. Stotisícový Liberec leží v malebné kotlině mezi Jizerskými horami a dominantním Ještědským hřbetem, kde hora a stavba Ještěd je symbolem Liberce. Liberec se dále nachází poblíž hranic s Polskem a Německem. Liberec má převážně průmyslový charakter. Rozvinut je především výroba a zpracování plastů, strojírenství a odvětví zpracovatelského průmyslu s úzkou vazbou na výrobu automobilů. Tradiční textilní průmysl ztratil v důsledku útlumu v posledních letech své dominantní postavení. Dalšími sektory jsou obchod, doprava, zdravotnictví, stavebnictví a v neposlední řadě i administrativa. V oblasti dopravy sehrává důležitou roli spojení Liberce s Prahou, kterým je čtyřproudová rychlostní komunikace. Přes vyspělost a dynamiku města s rozvinutým průmyslem leží Liberec na okraji rozsáhlých lesů a do přírody je to z centra velice blízko, proto obyvatelé Liberce mají rádi hory, horské sporty, turistiku, rekreaci a cykloturistiku.

8 Průběh průzkumu

Průzkum byl proveden autorem bakalářské práce. Probíhal na území města Liberec po dobu tří týdnů v zimním období, kdy se teploty pohybovaly kolem nula stupňů Celsia. V době průzkumu byl Liberec pokryt sněhovou nadílkou. Samotná realizace průzkumu probíhala v době od 2. prosince do 22. prosince roku 2010, převážně v denní době od 9 do 16 hodin, kdy výjimkou byli dva respondenti osloveni ve squatu v podvečerní hodinu – 21 hodina. Záměrně byly vybrány lokality na území města Liberce, kde bylo známo, že se nacházejí bezdomovci, tudíž respondenti byli záměrně vybráni. Průzkum probíhal v následujících lokalitách - v městských částech města Liberec:

- Liberec 6 - Rochlice – osloveni respondenti pobývající v primitivním přístřešku na opuštěném místě u vlakových kolejí a bývalé továrny
- Liberec 7 - Horní Růžodol – osloveni respondenti pobývající pod dálničním mostem poblíž hokejové Tip Sport Arény
- Liberec 1 - Staré město – osloveni respondenti v opuštěném squatu v centru města
- Liberec 2 - Nové město – osloven respondent u větrací šachty na Soukenném náměstí, dále respondenti v Azylovém domě u Okresního a Krajského soudu a Denním centru Naděje poblíž Vazební věznice Liberec
- Liberec 3 – Jeřáb - osloveni respondenti na hlavní vlakové nádraží – vestibul
- Liberec 5 – Kristiánov - osloveni respondenti pobývající v maringotce a přístřešku v lesíku u tramvajových kolejí směr Vratislavice nad Nisou
- Liberec 11 – Růžodol I. - osloven respondent pobývající u parovodu u řeky Lužická Nisa poblíž fotbalového stadiónu „U Nisy“
- Liberec 12- Staré Pavlovice - osloven respondent pobývající v přístřešku v lesíku pod skálou poblíž Obchodního domu Kaufland, OBI
- Liberec 20 – Ostašov - oslovena respondent pobývající v zahradním domku poblíž Liberecké slévárny

Pro potřeby průzkumu byl sestaven formulář **rozhovoru – dotazovací záznamový arch**. Formulář obsahoval jednak otázky vstupní, kterými začínáme rozhovor a otázky hlavní, kterými sledujeme účel průzkumné práce. Rovněž byly použity otázky doplňující. Otázky hlavní, které sledovaly účel práce (příčiny, kriminalita, reintegrace) byly sestaveny do baterií, kategorií, které na sebe navazovaly. Ve druhé třetině záznamového archu byly použity

sociodemografické otázky jako věk, pohlaví, rodinný stav, vzdělání, profese. V závěru byly použity citlivé a osobní dotazy a zcela na závěr byly zařazeny otázky typu „zeptej se a uteč“. S každým respondentem byl rozhovor veden samostatně. Při vedení rozhovoru se kladl zřetel na to, že je potřeba nejdříve navodit příjemnou atmosféru a přátelský vztah z důvodu, aby se respondenti více otevřeli a odpovídali pravdivě a bez pocitu nedůvěry. Proto bylo přistoupeno k tomu, že úvodní otázky směřované k respondentům byly jednoduché, za účelem projevení empatie s dotazovaným. Bylo potřeba, aby dotazovaní respondenti odpovídali podle svých představ k bezdomovectví. Snahou autora bylo i přizpůsobit se jejich jazyku a co nejlépe pochopit jejich problém.

Před samotným rozhovorem byli všichni dotazovaní respondenti – bezdomovci požádáni o rozhovor k bakalářské práci. Všichni dotazovaní dali souhlas se zapojením do průzkumu. Rozhovory byly zaznamenány písemně se souhlasem do záznamového archu standardizovaného rozhovoru. Každý z dotazovaných byl seznámen s cílem a účelem průzkumu. Na počátku rozhovoru se autor - tazatel představil, uvedl název organizace, kterou reprezentuje. Představil se jako student Technické univerzity v Liberci, Fakulty přírodovědně – humanitní a pedagogické. Následovalo vysvětlení, že průzkum bakalářské práce s názvem bezdomovectví se týká problému bezdomovectví na území města Liberec se zřetelem na kriminalitu bezdomovců a možnosti jejich integrace do společnosti. Dotazovaným respondentům – bezdomovcům bylo sděleno, že způsob získání potřebných informací od nich bude realizován za pomoci metody sběru dat standardizovaným (řízeným) rozhovorem. Tato metoda jim byla stručně vysvětlena, kdy jim bylo v kostce řečeno, že jim budou pokládány otázky, na které budou odpovídat. Bylo jim řečeno, že byli vybráni na základě záměrného výběru, který poskytne důležité informace pro průzkum. Poté jim bylo řešeno, že čas strávený rozhovorem by neměl být delší než 30 minut a byli ujištěni, že veškerá data v záznamovém archu jsou důvěrná, anonymní a že budou použita pouze pro daný průzkum. Závěrem bylo každému z respondentů poděkováno za spolupráci, ochotu a čas věnovaný rozhovoru.

Schéma rozhovoru s bezdomovci bylo rozděleno do následujících kategorií:

➤ **Kategorie v záznamovém archu:**

A Příčiny bezdomovectví

B Možnosti bezdomovců k reintegraci

C Kriminalita a bezdomovectví

➤ **Otázky v záznamovém archu byly uvedeny následovně:**

1. Co byste si přál(a) nejvíce do budoucna?
2. Jaké jsou Vaše koníčky?
3. Líbí se Vám Liberec jako město?
4. A Jak dlouhou dobu jste bez domova?
5. A Jak jste se do této situace dostal(a)?
6. A Jaké jsou podle Vašeho mínění 3 nejčastější příčiny bezdomovectví?
7. A Jaký je Váš zdravotní stav? Kdy jste naposledy navštívil(a) lékaře a jak se cítíte?
8. B Může se dle Vašeho názoru podařit bezdomovci znovu začlenit do společnosti?
- 9 B Snažíte se řešit nějak svůj problém „bezdomovectví“ nebo jste se svou situací již smířil(a), jak to řešíte?
10. B Využíváte nabídky služeb azylových domů?
11. B Vyhledal jste někdy nějaké zařízení, které pomáhám lidem bez domova? Jaké?
12. B Jak byste problém bezdomovectví řešil(a) vy?
13. B Využíváte kromě nabídky služeb azylových domů i nabídky jiných sociálních zařízení? Pokud ano, tak jakých?
14. B Jakým způsobem by Vám mohla tato společnost pomoci k návratu mezi ně?
- 15 B Kdyby byly pro Vás připraveny nějaké rekvalifikační kurzy, které by Vám pomohly získat práci, zúčastnil(a) byste se jich?
16. Když přemýšlíte o svém životě, řekl(a) byste se, že jste většinou:
17. Do jaké věkové skupiny patříte?
18. Pohlaví respondenta
19. Jaký je Váš rodinný stav?
20. Jaké máte nejvyšší ukončené vzdělání?
21. Jaká je Vaše profese?
22. Kde jste bydlel(a) naposledy, odkud pocházíte?
23. C Jaké je podle Vás největší riziko bezdomovectví pro společnost?

24. Jste z Liberce?
25. C Myslíte si, že bezdomovci se dopouštějí trestné činnosti a jaké?
26. C Stal(a) jste se někdy obětí trestného činu?
27. C Víte, proč se lidé bez obydlí dopouštějí trestné činnosti?
28. Jakým způsobem získáváte peníze a jak se živíte?
29. C Co si ostatní bezdomovci myslí o páchání trestné činnosti bezdomovců?
30. C Dopustil(a) jste se někdy nějaké trestné činnosti?

Další fází průzkumu pak byla analýza získaných dat a jejich interpretace. Získané údaje byly rozebrány a roztríděny do kategorií.

9 Výsledky a jejich interpretace

Tato část bakalářské práce obsahuje shrnutí výsledků standardizovaných rozhovorů a jejich interpretaci. Jak bylo uvedeno výše, bylo osloveno 22 bezdomovců. Pro lepší názornost a přehlednost byly zvoleny následující postupy:

- **zobrazení výsledků průzkumu**
- **ověření předpokladů průzkumu**

U zobrazení výsledků průzkumu bylo postupováno podle pořadí otázek, tak jak byly uvedeny v záznamovém archu standardizovaného rozhovoru. Z analýzy standardizovaných rozhovorů dále vyplynuly tři hlavní kategorie, A, B C, označené již v zmiňovaném rozhovoru, které se vztahují ke zkoumané problematice bezdomovectví. Mezi tři kategorie patří:

- A příčiny bezdomovectví
- B Možnosti bezdomovců k reintegraci
- C Kriminalita a bezdomovectví

9.1 Zobrazení výsledků průzkumu

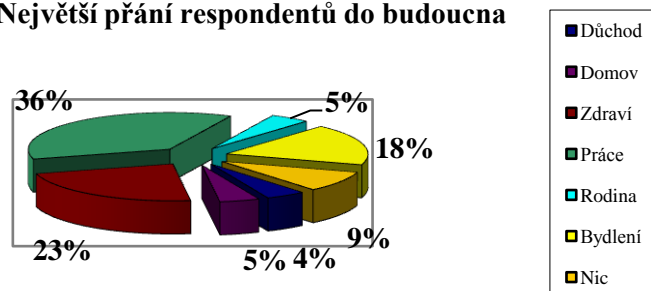
- Položka záznamového archu č. 1 **Co byste si přál (a) nejvíce do budoucna?**

Tabulka č. 1: Největší přání respondentů do budoucna

Možnosti odpovědí	Počet (22)	Procento (100 %)
Brát důchod	1	5 %
Domov	1	5 %
Zdraví	5	23 %
Práce	8	35 %
Rodina	1	5 %
Bydlení	4	18 %
Nic	2	9 %

Graf č. 1: Grafické znázornění tabulky č. 1

Největší přání respondentů do budoucna

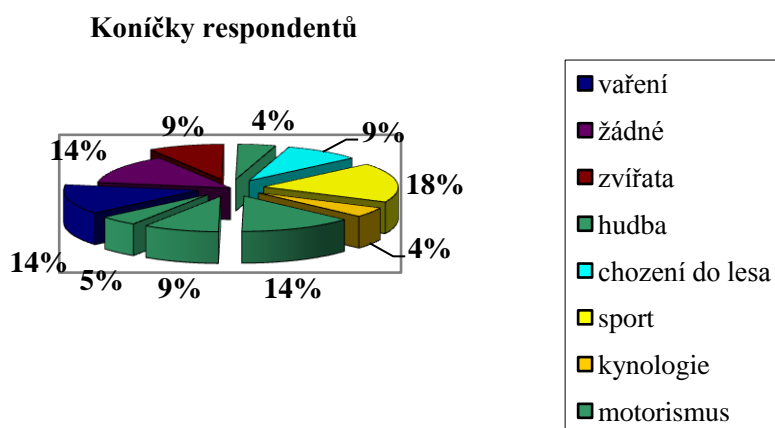
Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že 35 % oslovených bezdomovců (8) vyslovilo jako největší přání mít práci. V dalším pořadí přání je zdraví, pro které se vyslovilo 23 % oslovených bezdomovců (5), přání bydlení vyslovilo 18 %, z oslovených bezdomovců (4), nic – žádné přání vyslovilo 9 % oslovených bezdomovců (2), a nakonec přání brát důchod, mít domov a rodinu shodně vyslovilo 5 % oslovených bezdomovců (1). Tato otázka na úvod byla zvolena pro navození příjemné atmosféry a povzbuzení do dalších otázek.

➤ Položka záznamového archu č 2. **Jaké jsou Vaše koníčky?**

Tabulka č. 2: Koníčky respondentů

Vyslovené odpovědi	Počet (22)	Procento (100 %)
Vaření	3	14 %
Žádné	3	14 %
Zvířata	2	9 %
Hudba	1	5 %
Chození do lesa	2	9 %
Sport	4	17 %
Kynologie	1	5 %
Motorismus	3	13 %
Rybaření	2	9 %
Oprava hodin	1	5 %

Graf č. 2: Grafické znázornění tabulky č. 2

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že nejvíce 17 % oslovených bezdomovců (4) uvedlo jako svůj koníček sport, mezi vyslovenými koníčky zvoleného obecného názvu sport, který je uveden v tabulce byly vyjmenovány fotbal, ragby, plavání, hokej, sledování sportovních přenosů v televizi. V dalším pořadí koníčků vyslovených bezdomovci jsou v tabulce uvedeny motorismus (vysloveno 13 % bezdomovců (3)), vaření (vysloveno 14 % bezdomovců (3)), žádné koníčky (vysloveno 14 % bezdomovců (3)), zvířata (vysloveno 9 % bezdomovců (2)), chození (vysloveno 14 % bezdomovců (3)) do lesa (vysloveno 9 % bezdomovců (2)), rybaření (vysloveno 5 % bezdomovců (1)), hudba (vysloveno 5 % bezdomovců (1)), kynologie (vysloveno 5 % bezdomovců (1)) a oprava hodin (vysloveno 5 % bezdomovců (1)). Ve zvoleném obecném názvu motorismus jsou zahrnuty auta a motorky, které vyslovili bezdomovci. Je zajímavé, že vaření jako koníček uvedený v tabulce, nevyslovily pouze ženy, ale v jednom případě i muž. Bylo příjemným zjištěním, že bezdomovci mají také nějaké koníčky, byť bylo počítáno s názorem, že bezdomovci jsou bez zálib a koníčku, otrávených svým způsobem života. Podobně jako předchozí otázka i tato byla zvolena se záměrem povzbudit v pokračování rozhovoru.

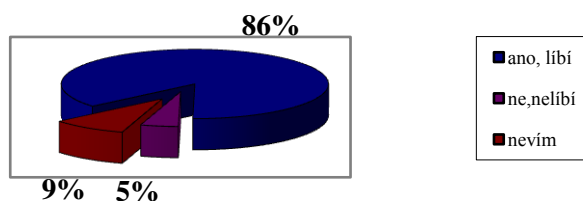
➤ Položka záznamového archu č. 3 **Líbí se Vám Liberec jako město?**

Tabulka č. 3: Atraktivnost města Liberce pro respondenty

Možnosti odpovědí	Počet (22)	Procento (100 %)
Ano, líbí	19	86 %
Ne, nelíbí	1	9 %
Nevím	2	5 %

Graf č. 3: Grafické znázornění tabulky č. 3

Líbivost Liberce jako města pro respondenty

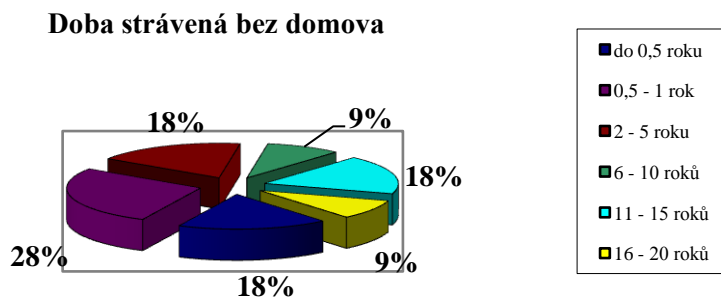
Z údajů v tabulce a grafu je patné, že 86 % oslovených bezdomovců (19) vyslovilo názor, že se jim Liberec jako město líbí, což lze hodnotit, jako příjemné sdělení. Pouze jeden jediný (9 % z dotázaných) bezdomovec odpověděl, že se mu Liberec jako město nelíbí a dva (5 % z dotázaných) bezdomovci nedokázali na otázku odpovědět.

➤ Položka záznamového archu č. 4 A **Jak dlouhou dobu jste bez domova?**

Tabulka č. 4: Doba strávená bez domova

Odpovědi	Počet (22)	Procento (100 %)
Do 0,5 roku	4	18 %
0,5 až 1 rok	6	28 %
2 až 5 roků	4	18 %
6 až 10 roků	2	9 %
11 až 15 roků	4	18 %
16 až 20 roků	2	9 %

Graf č. 4: Grafické znázornění tabulky č. 4

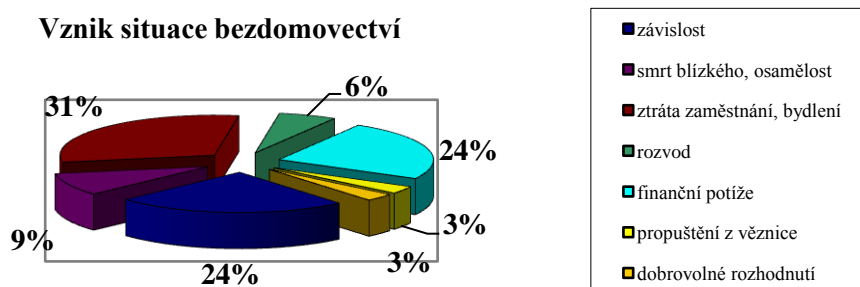
Z údajů v tabulce a grafu a je patrné, že nejvíce 28 % oslovených bezdomovců (6) je bez domova v délce do 0,5 - 1 roku, z toho je 1 bez domova šest měsíců, 2 devět měsíců a 1 jeden rok. Dále v době do 0,5 roku je 18 % oslovených bezdomovců (4), z toho je 1 jeden měsíc, 2 měsíc a půl, 1 dva měsíce. V době 2 – 5 roků je 18 % oslovených bezdomovců (4), z toho je 1 tři roky bez domova, 2 čtyři roky a 1 pět let bez domova. V době 6 – 10 roků je 9 % oslovených bezdomovců (2), kdy 2 jsou 10 roků bez domova. V době 11 – 15 roků je 18 % oslovených bezdomovců (4), z toho 1 je dvanáct roků bez domova a 3 patnáct let bez domova. V době 16 – 20 roků je 9 % oslovených bezdomovců (2), kdy doba strávená bez domova je dvacet let. Bylo překvapujícím zjištěním, že délka pobytu na „ulici“ byla zastoupena v největším počtu do jednoho roku. Představa před průzkumem byla zcela jiná, počítalo se s tím, že bezdomovci jsou na „ulici“ mnohem déle, v průměru kolem 5 let.

➤ Položka záznamového archu č. 5. **A Jak jste se do této situace dostal (a)?**

Tabulka č. 5: Vznik situace respondentů

Odpovědi	Počet (22)	Procenta (100 %)
Závislost (alkohol, drogy)	8	24 %
Smrt blízkého, osamělost	3	9 %
Ztráta zaměstnání, bydlení	10	31 %
Rozvod	2	6 %
Finanční potíže	8	24 %
Propuštění z věznice	1	3 %
Dobrovolného rozhodnutí	1	3 %

Graf č. 5: Grafické znázornění tabulky č. 5

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že 31 % oslovených bezdomovců (10) uvedlo, že se do své špatné situace dostalo kvůli ztrátě zaměstnání a bydlení, což lze hodnotit jako

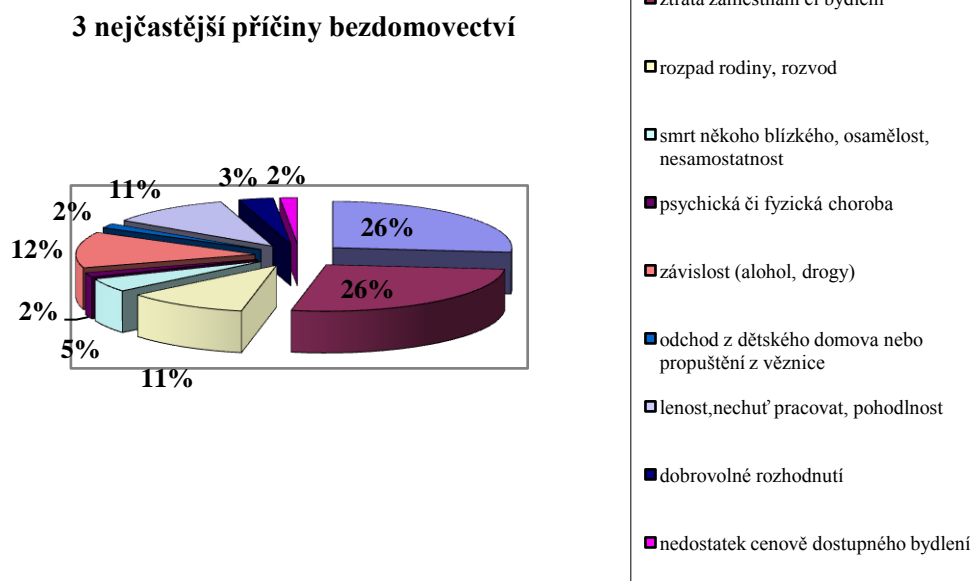
nejreálnější příčinu bezdomovectví. Na dalším místě vzniku situace bezdomovectví, situace, do které se dostaly, byly uvedeny závislosti na alkoholu, drogách (24 % dotázaných (8)) a finanční potíže (24 % dotázaných (8)). V dalším pořadí byla smrt někoho blízkého či osamělost (9 %), rozvod (6 %), propuštění z věznice (3 %) a dobrovolné rozhodnutí (3 %). Z uvedeného tedy vyplývá, že nejčastější příčina vzniku bezdomovectví je ztráta zaměstnání, alkoholová závislost a finanční potíže. S těmito nejčastějšími příčinami bylo celkem počítáno. Zde je patrné, že, pokud by byl dostatek pracovních příležitosti a dostupného bydlení nebyl by problém bezdomovectví tak závažný. Z těchto nedostatků začínají problémy lidí, které vedou k vzniku bezdomovectví.

- Položka záznamového archu č. 6 **A Jaké jsou podle Vašeho mínění 3 nejčastější příčiny bezdomovectví?**

Tabulka č. 6: Tři nejčastější příčiny bezdomovectví

Možnosti odpovědí	Počet (66)	Procento (100 %)
Nedostatek finančních prostředků či zadluženost	17	26 %
Ztráta zaměstnání či bydlení	17	26 %
Rozpad rodiny, rozvod	7	11 %
Smrt někoho blízkého, osamělost, nesamostatnost	3	5 %
Psychická či fyzická choroba	1	2 %
Závislost (alkohol, drogy)	8	12 %
Odchod z dětského domova nebo propuštění z věznice	1	2 %
Lenost, nechť pracovat, pohodlnost	7	11 %
Na základě dobrovolného rozhodnutí	2	3 %
Nedostatek cenově dostupného bydlení	1	2 %

Graf č. 6: Grafické znázornění tabulky č. 6

Z výše uvedených údajů v tabulce a grafu je patrné, že mezi třemi nejčastěji vyslovenými příčinami bezdomovectví bylo respondenty (22) řečeno 17x ztráta zaměstnání či bydlení (26 %) a 17 x nedostatek finančních prostředků či zadluženost (26 %). Na dalším místě je alkoholová a drogová závislost, vyslovená 8 x (12 %), dále následuje rozpad rodiny, rozvod, lenost nechut' pracovat či pohodlnost, vyslovená shodně v obou případech 7x (11 %). Na posledních místech figuruje smrt někoho blízkého, osamělost (3x), dobrovolné rozhodnutí (2x), odchod z dětského domova či propuštění z věznice (1x) a na úplně posledním místě je nedostatek cenově dostupného bydlení (1x).

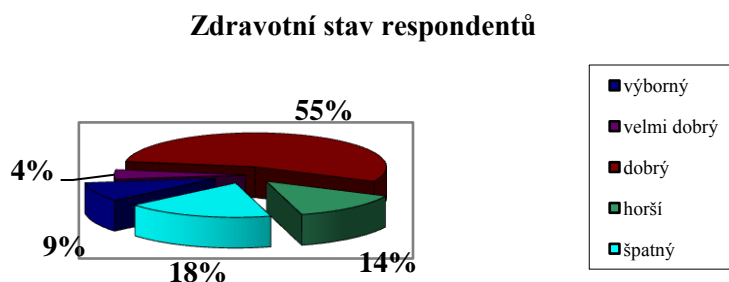
Na základě výše uvedeného můžeme uvést, že byl zjištěn předmět průzkumu (průzkumná otázka) a to, že nejčastější příčiny bezdomovectví jsou ztráta bydlení či zaměstnání, nedostatek finančních prostředků či zadluženost a především závislost na alkoholu.

- Položka záznamového archu č. 7 **A Jaký je Váš zdravotní stav? Kdy jste naposledy navštívil (a) lékaře a jak se cítíte?**

Tabulka č. 7: Zdravotní stav respondentů

Odpovědi	Počet (22)	Procenta (100 %)
Výborný	2	9 %
Velmi dobrý	1	5 %
Dobrý	12	54 %
Horší	3	14 %
Špatný	4	18 %

Graf č. 7: Grafické znázornění tabulky č. 7

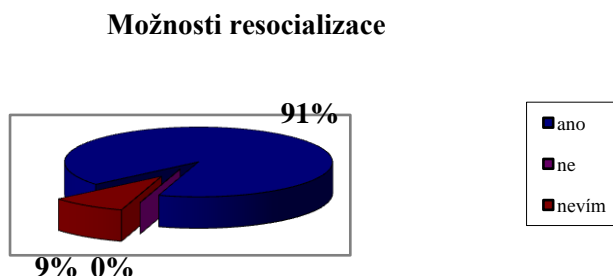
Z výše uvedených údajů v tabulce a grafu je patrné, že nejvíce 54 % oslovených bezdomovců (12) se po zdravotní stránce cítí dobře, dále 18 % bezdomovců (4) se cítí špatně, 14 % se cítí hůře (3), 9 % (2) výborně a 5 % velmi dobře (1). Je překvapujícím zjištěním, že většina respondentů se po zdravotní stránce cítí dobře, očekávalo se spíše tvrzení, že zdravotní stav bezdomovců je špatný a to vzhledem ke špatným hygienickým podmínkám, zanedbáním preventivních lékařských prohlídek a dalších rizik souvisejících s pobytem „na ulici.“

- Položka záznamového archu č. 8 **B Může se dle Vašeho názoru podařit bezdomovci znovu začlenit do společnosti?**

Tabulka č. 8: Možnosti resocializace

Možnosti odpovědí	Počet (22)	Procenta (100 %)
Ano	20	91 %
Ne	0	0 %
Nevím	2	9 %

Graf č. 8: Grafické znázornění tabulky č. 8

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že téměř všichni dotázaní respondenti uvedli, že se bezdomovci může podařit znovu začlenit do společnosti, tuto odpověď sdělilo 91 % oslovených bezdomovců (20), což lze jednoznačně hodnotit jako pozitivum, naproti tomu pouze 9 % oslovených bezdomovců (2) uvedlo, že to není možné. Je překvapivé vzhledem k tomuto kladnému tvrzení, že v dalších otázkách v rozhovoru už respondenti tolik zájmu o reintegraci jako zde již neprojevovali. Je pravdou, že bezdomovcům často chybí motivace, neboť ztratili vazby na rodinu, přátele, ale především důvěru sami v sebe.

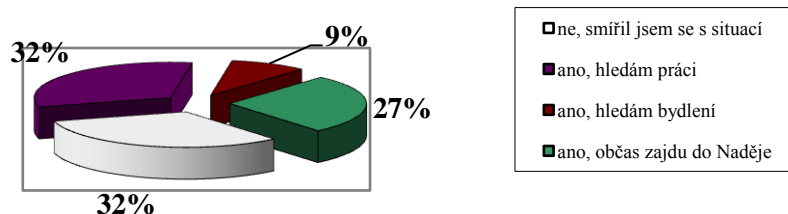
- Položka záznamového archu č. 9 **B Snažíte se řešit nějak svůj problém „bezdomovectví“ nebo jste se svou situací již smířil (a), jak to řešíte?**

Tabulka č. 9: Snaha respondentů řešit svůj problém

Odpovědi	Počet (22)	Procento (100 %)
Ne, smířil jsem se se situací	7	32 %
Ano, hledám práci	7	32 %
Ano, hledám bydlení	2	9 %
Ano, občas zajdu do Naděje	6	27 %

Graf č. 9: Grafické znázornění tabulky č. 9

Snaha respondentů řešit svůj problém

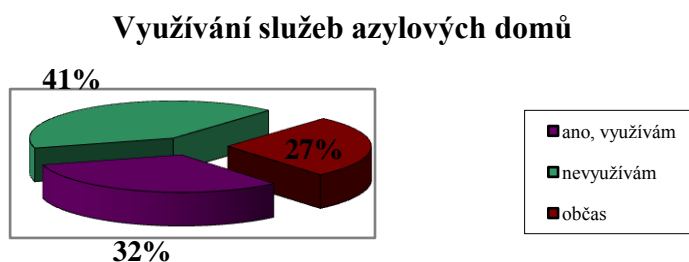
Z údajů v tabulce a grafu je zřejmé, že na otázku jak se snažíte řešit nějak svůj problém „bezdomovectví“ nebo jste se svou situací již smířil (a), jak to řešíte, tak 32 % oslovených bezdomovců (7) uvedlo, že neřeší svůj problém a že se se svou situací již smířil, stejné procento (32 %) bezdomovců (7) uvedlo, že se snaží řešit svou situaci, tím, že hledá práci. 27 % oslovených bezdomovců (6) uvedlo, že svou situaci řeší tím, že občas zajde do denního centra Naděje v Liberci a jen 9 % oslovených (2) uvedlo, že řeší svou situaci tím, že hledá bydlení.

➤ Položka záznamového archu č. 10. B **Využíváte nabídky služeb azylových domů?**

Tabulka č. 10: Využívání služeb azylových domů

Možnosti odpovědí	Počet (22)	Procento (100 %)
Ano, využívám	7	32 %
Nevyužívám	9	41 %
Občas	6	27 %

Graf č. 10: Grafické znázornění tabulky č. 10

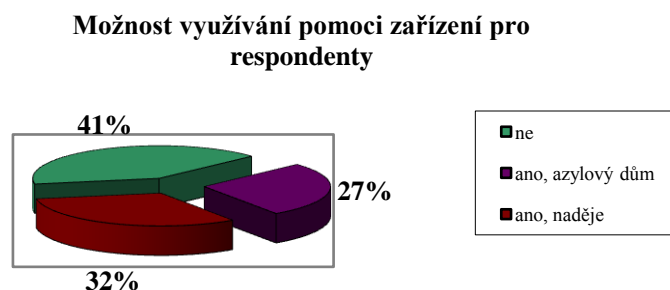
Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že 41 % oslovených bezdomovců (9) uvedlo, že nevyužívá služeb azylových domů, naproti tomu 32 % oslovených bezdomovců (7) uvedlo, že využívá služeb azylových domů a 27 % bezdomovců (6) uvedlo, že jen občas. Z toho je patrné, že 59 % oslovených bezdomovců (13) nepotvrdilo předpoklad, který jsme si před začátkem průzkumu stanovily a to, že lze předpokládat, že 10 až 30 % respondentů využívá služeb azylových domů a jiných zařízení. Pravdou je, že v průzkumu byly z 22 respondentů zařazeny i 4 respondenti oslovení v azylovém domě v Liberci a v nízkoprahovém denním centru Naděje, dalším zařízení v Liberci poskytující služby bezdomovců. Ale i bez těchto respondentů bychom se dostali přes 30 %, konkrétně na 50 %. Ze zjištěných údajů je zřejmé, že bezdomovci mají zájem svou špatnou situaci řešit využíváním azylových domů a nebýt napospas osudu a apatii. Ti co občas takovou pomoc vyhledají, ale nakonec stejně zůstanou na ulici, protože se cítí svobodnější a nemusejí dodržovat žádná pravidla.

- Položka záznamového archu č. 11 **B Vyhledal jste někdy nějaké zařízení, které pomáhám lidem bez domova? Jaké?**

Tabulka č. 11: Možnost využívání pomoci zařízení pro respondenty

Možnosti odpovědí	Počet (22)	Procenta (100 %)
Ne	9	38 %
Ano, Azylový dům	6	29 %
Ano, Naděje	7	33 %

Graf č. 11: Grafické znázornění tabulky č. 11

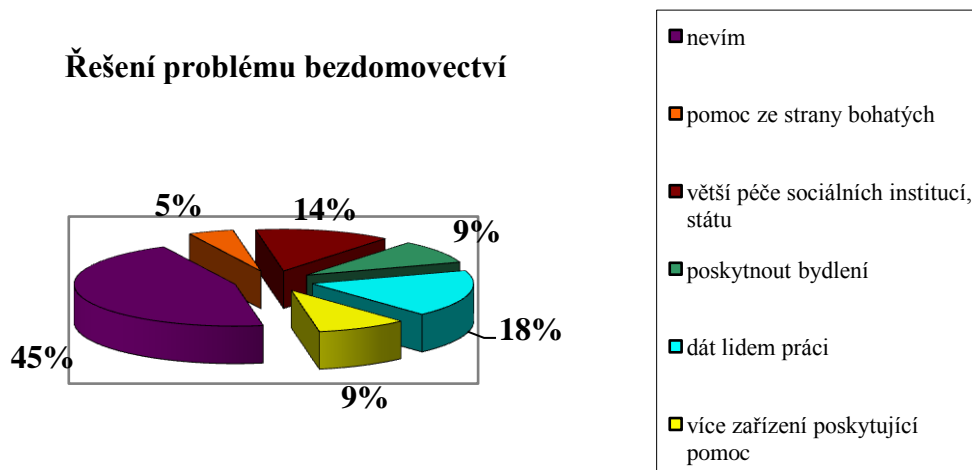
Z výše uvedených údajů v tabulce a grafu je zřejmé, že 41 % oslovených bezdomovců (9) uvedlo, že nikdy nevyhledalo zařízení, které pomáhá lidem, naproti tomu 32 % bezdomovců (7) uvedlo, že pomoc vyhledalo a to pomoc nízkoprahového denního centra Naděje a zbývajících 27 % (6) uvedlo, že vyhledalo pomoc azylového domu. Tady musíme konstatovat, že opět jsme byli mile překvapeni většinou kladných odpovědí ohledně využívání zařízení, které pomáhají lidem bez domova. Rovněž touto otázkou byl vyvrácen předpoklad, že 10 až 30 % respondentů využívá služeb azylových domů a jiných zařízení (Naděje). Z výše dané otázky tedy vyplynulo, že z celkového počtu 22 oslovených bezdomovců jich 13 (59 %) uvedlo, že využívá služeb azylových domů a jiných zařízení, což lze hodnotit jako pozitivum pro jejich reintegraci neboli jejich znovu začleněním se do společnosti.

➤ Položka záznamového archu č. 12 **B Jak byste problém bezdomovectví řešil (a) vy?**

Tabulka č. 12: Řešení problému respondenty

Odpovědi	Počet (22)	Procento (100 %)
Nevím	10	45 %
Pomoc ze strany bohatých	1	5 %
Větší péče sociálních institucí, státu	3	14 %
Poskytnou bydlení	2	9 %
Dát lidem práci	4	18 %
Více zařízení poskytují pomoc bezdomovcům	2	9 %

Graf č. 12: Grafické znázornění tabulky č. 12

Z výše uvedených údajů v tabulce a grafu je zřejmé, že 45 % oslovených bezdomovců (10) uvedlo, že neví, jak by mohl problém bezdomovectví řešit. Nejvíce (18 %) na výše uvedenou otázku bylo bezdomovci (4) uvedeno, že možností řešení by bylo dát lidem práci, další odpověď byla poskytnutí větší a častější péče sociálních institucí a státu, vysloveno 14 % bezdomovci (3), následovali 2 odpovědi (9 %) poskytnou lidem bydlení a 2 odpovědi (9%) více zařízení poskytujících pomoc, v jednom případě (5 %) bylo bezdomovcem vysloven názor, že problém bezdomovectví by řešila především pomoc ze strany bohatých, s tím bych rozhodně také souhlasil. Solidarita ze strany bohatých by rozhodně měla fungovat. Zde u této otevřené otázky v záznamovém archu byl ponechán prostor pro představivost respondentů, avšak jak je již výše uvedeno, 45 % respondentů toho

nevyužilo a odpověděli, že neví. Ostatní bezdomovci by dali přednost především pomoci institucí, státu, a to například poskytnutí bydlení a dát jim práci.

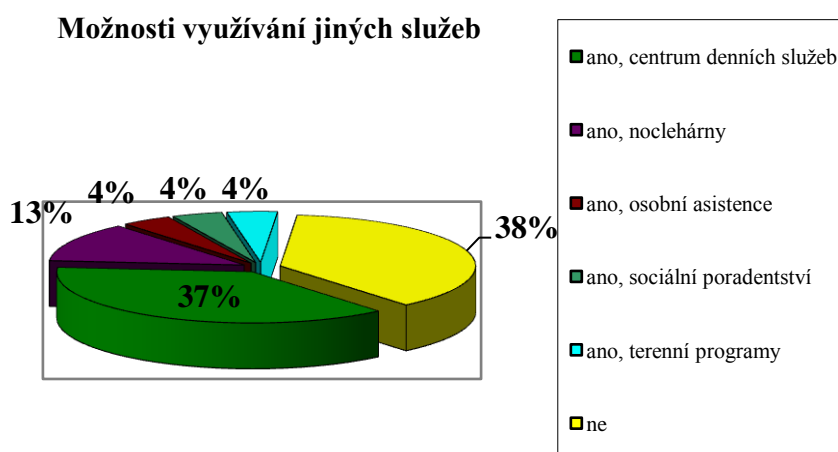
Z uvedeného je patrné, že velké množství 45 % oslovených bezdomovců (10) nevědělo, jak svou situaci řešit, což může být způsobeno nízkým vzděláním, otupělostí a nezájmem situaci řešit.

- Položka záznamového archu č. 13 **B Využíváte kromě nabídky služeb azylových domů i nabídky jiných sociálních zařízení? Pokud ano, tak jakých?**

Tabulka č. 13: Možnosti využívání služeb jiných sociálních zařízení než azylových domů

Možnosti odpovědí	Počet vybraných odpovědí (25)	Procento (100 %)
Ano, centrum denních služeb	9	37 %
Ano, noclehárny	3	13 %
Ano, osobní asistence	1	4 %
Ano, sociální poradenství	1	4 %
Ano, terénní programy	1	4 %
Ne	9	38 %

Graf č. 13: Grafické znázornění tabulky č. 13

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že na otázku zda oslovení bezdomovci využívají kromě nabídky služeb azylových domů i nabídky služeb jiných sociálních zařízení a jakých (kdy jim bylo předloženo 30 možností odpovědí od osobní asistence, pečovatelskou službu, tísňovou péči, centrum denních služeb, chráněné obydlí, terénní programy, sociální

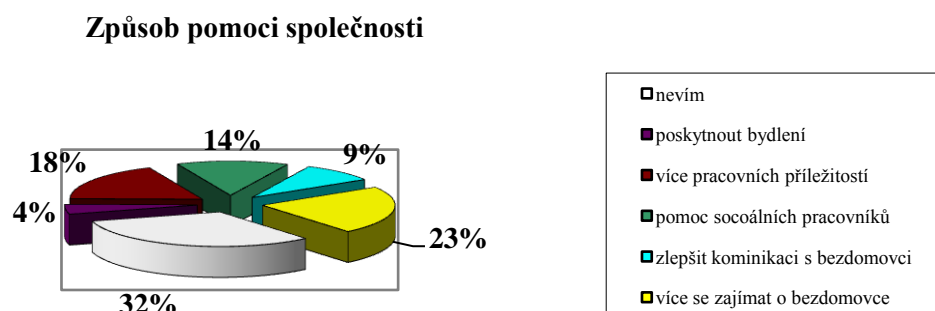
rehabilitace, sociální poradenství, noclehárny, jiné a další služby), bylo oslovenými bezdomovci (22) řečeno celkem 9x (38 %) NE, nevyužívám. Dále 9x (37 %) řečeno ano a vybrána možnost využívání centra denních služeb. Dále byla 3x zvolena možnost noclehárny a 1x možnost osobní asistence, sociální poradenství, terénní programy. Vzhledem k předchozím otázkám, kde vyplynul zájem většího počtu respondentů, bylo počítáno s větším počtem výběru možností. Nejvíce z nabízených služeb je bezdomovci využíváno centrum denních služeb, které poskytuje pro bezdomovce zřejmě nejdostupnější služby jako jídlo, ošacení a odpočinek na teplém místě.

- Položka záznamového archu č. 14 **B Jakým způsobem by Vám mohla tato společnost pomoci k návratu mezi ně?**

Tabulka č. 14: Způsob pomoci společnosti

Odpovědi	Počet (22)	Procenta (100 %)
Nevím	7	31 %
Poskytnout bydlení	1	5 %
Více pracovních příležitostí	4	18 %
Pomoc sociálních pracovníků	3	14 %
Zlepšit komunikaci s bezdomovci	2	9 %
Více se zajímat o bezdomovce	5	23 %

Graf č. 14: Grafické znázornění tabulky č. 14

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že 31 % oslovených bezdomovců (7) uvedlo, že neví, jak by jim mohla tato společnost pomoci k návratu mezi ně, 23 % bezdomovců (5) uvedlo, že společnost by jim mohla pomoci, hlavně tím, kdyby se o ně víc zajímala, dále 18 %

bezdomovců (4) uvedlo jako možnost pomoci více pracovních příležitostí, 14 % bezdomovců (3) by chtělo větší pomoc sociálních pracovníků, 9 % (2) chce jako pomoc hlavně zlepšit komunikaci mezi nimi a společností a zbývajících 5 % (1) by chtělo poskytnout od pomáhající společnosti bydlení.

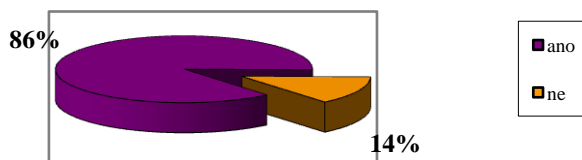
- Položka záznamového archu č. 15 B **Kdyby byly pro Vás připraveny nějaké rekvalifikační kurzy, které by Vám pomohly získat práci, zúčastnil (a) byste se jich?**

Tabulka č. 15: Možnosti využívání rekvalifikačních kurzů

Odpovědi	Počet (22)	Procento (100 %)
Ano	19	86 %
Ne	3	14 %

Graf č. 15: Grafické znázornění tabulky č. 15

Možnosti využívání rekvalifikačních kurzů:

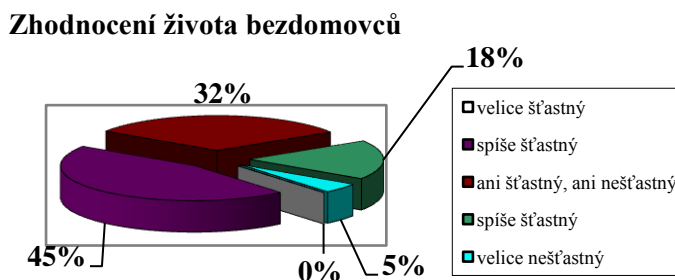
Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že převážná většina 86 % oslovených bezdomovců (19) uvedla, že kdyby byly pro ně připraveny rekvalifikační kurzy, které by jim pomohly získat práci, tak by se jich určitě zúčastnili, což je pozitivní zjištění a velká možnost jejich reintegrace do společnosti. Oproti tomu jen 14 % bezdomovců (3) uvedlo, že by nevyužili tuto možnost. Je třeba konstatovat, že před provedením průzkumu se čekalo mnohem více nezájmu zúčastnit se rekvalifikačních kurzů. Z průzkumu tedy vyplývá, že by respondenti rádi přivítali nabídku rekvalifikačních kurzů. Ideální by pro ně bylo vytvoření takových kurzů, které by byly jen pro jejich cílovou skupinu. Na základě těchto kurzů by měli větší možnost a šanci uplatnit se na pracovním trhu ve formě činnosti přiměřené jejich možnostem a schopnostem.

- Položka záznamového archu č. 16 **Když přemýšlíte o svém životě, řekl (a) byste se, že jste většinou?**

Tabulka č. 16: Zhodnocení života bezdomovců

Možnosti odpovědi	Počet (22)	Procento (100 %)
Velice šťastný	0	0 %
Spíše šťastný	10	45 %
Ani šťastný, ani nešťastný	7	32 %
Spíše nešťastný	4	18 %
Velice nešťastný	1	5 %

Graf č. 16: Grafické znázornění tabulky č. 16

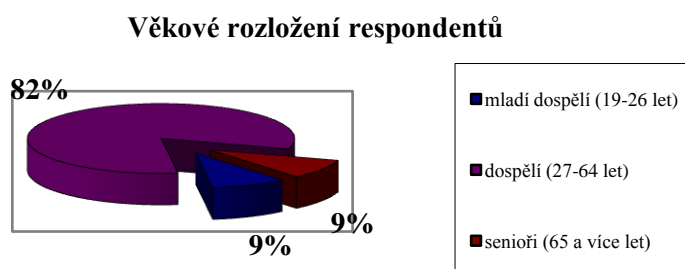
Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že 45 % oslovených bezdomovců (10) uvedlo, že když zhodnotí svůj život, tak se cítí spíše šťastný, dále 32 % bezdomovců (7) se cítí po zhodnocení ani šťastný, ani nešťastný, 18 % bezdomovců (4) se cítí spíše nešťastných a pouze 5 % z oslovených bezdomovců (1) se cítí velice nešťastných. Představa před položením této otázky byla taková, že bezdomovci jsou převážně, vzhledem ke své špatné životní situaci spíše nešťastný, takže bylo překvapující zjištění, kolik oslovených bezdomovců se cítí spíše šťastný.

➤ Položka záznamového archu č. 17. **Do jaké věkové skupiny patřííte?**

Tabulka č. 17: Věkové rozložení respondentů

Možnosti	Počet (22)	Procento (100 %)
Děti (do 15 let)	0	0 %
Dorost (16 – 18 let)	0	0 %
Mladí dospělí (19-26 let)	2	9 %
Dospělí (27 – 65 let)	18	82 %
Senioři (65 a více let)	2	9 %

Graf č. 17: Grafické znázornění tabulky č. 17

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že z 82 % oslovených bezdomovců (18) je převážná většina dospělých lidí a jen 9 % bezdomovců (2) je ve věku 19 až 26 let a zbývajících 9 % bezdomovců (2) je v seniorském věku, tedy starších 65 let.

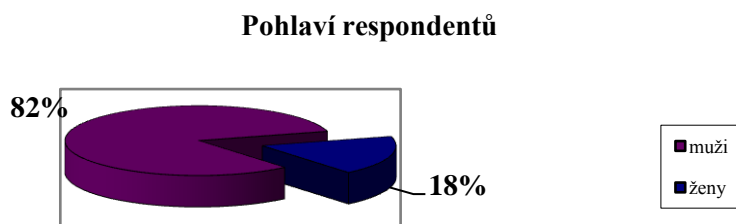
Z údajů je zřejmé, že nejméně bezdomovců je mladých dospělých a seniorů a dle názoru autora proto, že většina dospělých lidí se musí starat o sebe a své nejbližší, mají daleko větší odpovědnost, naproti tomu o mladé dospělé a seniory může být postaráno rodiči či dětmi.

➤ Položka záznamového archu č. 18. **Pohlaví respondentů**

Tabulka č. 18: Pohlaví respondentů

Možnosti	Počet (22)	Procento (100 %)
Muž	18	82 %
Žena	4	18 %
Celkem	22	100 %

Graf č. 18: Grafické znázornění tabulky č. 18

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že 82 % oslovených bezdomovců (18) byli muži a jen 18 % bezdomovců (4) tvořily ženy. Obecně je dáno, že bezdomovcem je převážně muž. Pohlaví tak hraje důležitou roli v problematice bezdomovectví. Ženy se do situace bez domova dostávají v menší míře, neboť více usilují například o udržení bydlení, více se snaží předejít rizikům, která vedou ke vzniku bezdomovectví.

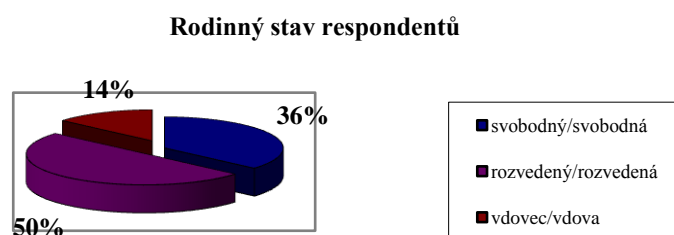
Autor se ve své činnosti policisty osobně setkal se čtyřmi ženami, které žijí na „ulici“ a kdy příčinou jejich problému byl především alkohol a dluhy. V poslední době počet žen - bezdomovkyň narůstá.

Položka záznamového archu č. 19. **Jaký je Váš rodinný stav?**

Tabulka č. 19: Stav respondentů

Možnosti odpovědí	Počet (22)	Procento (100 %)
Svobodný/svobodná	8	36 %
Ženatý/vdaná	0	0 %
Rozvedený/ rozvedená	11	50 %
Vdovec/vdova	4	14 %

Graf č. 19: Grafické znázornění č. 19

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že většina 50 % oslovených bezdomovců (11) je rozvedených, 36 % bezdomovců (8) je svobodných a 14 % je vdovců či vdov (4). Ani jeden z oslovených bezdomovců nebyl ženatý či vdaný, což je zajímavé zjištění.

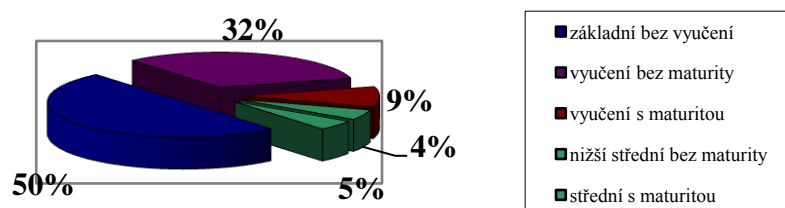
➤ Položka záznamového archu č. 20. **Jaké máte nejvyšší ukončené vzdělání?**

Tabulka č. 20: Nejvyšší ukončené vzdělání respondentů

Možnosti odpovědí	Počet (22)	Procento (100 %)
Základní bez vyučení	11	49 %
Vyučení bez maturity	7	32 %
Vyučení s maturitou	2	9 %
Nižší střední s maturitou	1	5 %
Střední s maturitou	1	5 %
Vyšší odborné	0	0 %
Vysokoškolské	0	0 %

Graf č. 20: Grafické znázornění tabulky č. 20

Nejvyšší ukončené vzdělání respondentů

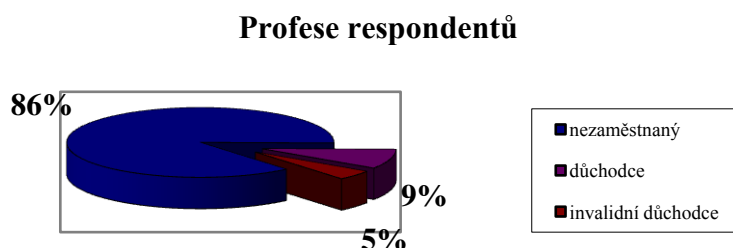
Z údajů v tabulce a grafu je patrné a očekávané, že nejvíce 49 % oslovených bezdomovců (11) má základní vzdělání, ve dvou případech dokonce neukončené základní vzdělání, dále 32 % bezdomovců (7) je vyučeno bez maturity, 9 % (2) je vyučeno s maturitou a 5 % střední vzdělání bez maturity a s maturitou (po 1). Nikdo s oslovených bezdomovců neměl vyšší odborné a vysokoškolské vzdělání. Průzkumem bylo zjištěno, že vzdělání bezdomovců je na velmi nízké úrovni, což se dalo předpokládat. Nízké vzdělání je tak jedním z možných rizik vzniku bezdomovectví.

➤ Položka záznamového archu č. 21. **Jaká je Vaše profese?**

Tabulka č. 21: Profese respondentů

Možnosti odpovědí	Počet (22)	Procento (100 %)
Student	0	0 %
Zaměstnanec	0	0 %
Nezaměstnaný	19	86 %
Důchodce	2	9 %
Invalidní důchodce	1	5 %
Jiná profese	0	0 %

Graf č. 21: Grafické znázornění tabulky č. 21

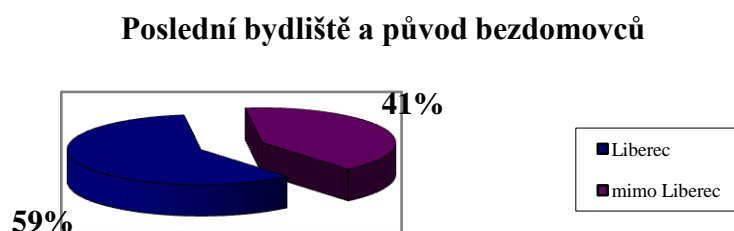
Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že naprostá většina 86 % oslovených bezdomovců (19) je nezaměstnaných, 9 % bezdomovců (2) je v důchodu a 5 % z oslovených respondentů (1) je v invalidním důchodu. Zde musíme opět konstatovat, že bylo počítáno s předpokladem, že téměř všichni bezdomovci jsou nezaměstnaní, což se potvrdilo. Problém velkého počtu nezaměstnaných bezdomovců je v tom, že mají nízké vzdělání, které významně ovlivňuje schopnosti člověka a jeho uplatněním ve společnosti.

- Položka záznamového archu č. 22. **Kde jste bydlel (a) naposledy, odkud pocházíte?**

Tabulka č. 22: Poslední bydliště a původ bezdomovců

Odpovědi	Počet (22)	Procento (100 %)
Liberec	13	59 %
Mimo Liberec	9	41 %

Graf č. 22: Grafické znázornění tabulky č. 22

Z uvedené tabulky a grafu je patrné, že 59 % oslovených bezdomovců (13) uvedlo, že naposledy bydlelo v Liberci, v různých čtvrtích města a zbývajících 41 % bezdomovců (9) bydlelo naposledy, před situací ve které se nacházejí, mimo město Liberec. Jako poslední bydliště uváděli Česká Lípa, Jindřichův Hradec, Slovensko, Trutnov, Plzeň, Český Dub,

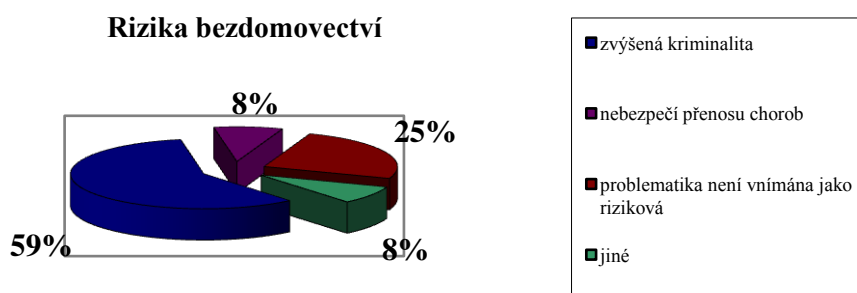
Semily. Původ, místo odkud pocházejí, bezdomovci uvedli - Domažlice, Valašské Meziříčí a Vrchlabí.

- Položka záznamového archu č. 23. **C Jaké je podle Vás největší riziko bezdomovectví pro společnost?**

Tabulka č. 23: Rizika bezdomovectví

Možnosti odpovědí	Počet (22)	Procento (100 %)
Zvýšená kriminalita	14	59 %
Nebezpečí přenosu chorob	2	8 %
Problematiku bezdomovectví nevnímám jako rizikovou	6	25 %
Jiné (alkohol)	2	8 %

Graf č. 23: Grafické znázornění tabulky č. 23

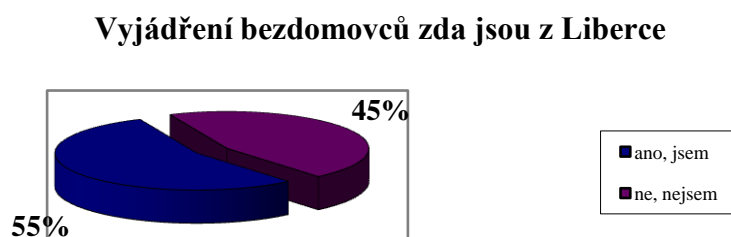
Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že 59 % oslovených bezdomovců (14) uvedlo, že největší riziko bezdomovectví pro společnost je zvýšená kriminalita, dále 25 % oslovených bezdomovců uvedlo, že nevnímá bezdomovectví jako riziko, 8 % oslovených bezdomovců (2) uvedlo jako riziko nebezpečí přenosu chorob a stejný počet 8 % (2) si vybralo možnost jiné, kde uvedli jako riziko alkohol. Z uvedeného vyplývá, že bezdomovectví a kriminalita spolu úzce souvisejí a že jako největší riziko oslovení považují zvýšenou kriminalitu.

➤ Položka záznamového archu č. 24 **Jste z Liberce?**

Tabulka č. 24: Vyjádření bezdomovců zda jsou z Liberce

Možnosti odpovědi	Počet (22)	Procento (100 %)
Ano, jsem	12	55 %
Ne, nejsem	10	45 %

Graf č. 24: Grafické znázornění č. 24

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že z doplňující otázky je 55 % oslovených bezdomovců (12) z Liberce a 45 % bezdomovců (10) není z Liberce.

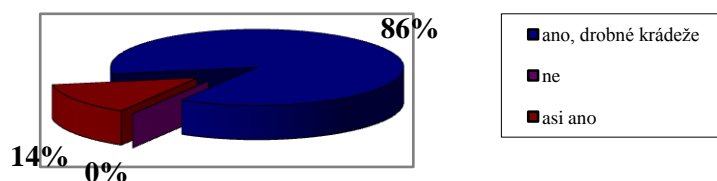
➤ Položka záznamového archu č. 25 **C Myslíte si, že bezdomovci se dopouštějí trestné činnosti a jaké?**

Tabulka č. 25: Odpověď respondentů na otázku zda si myslí, že se bezdomovci dopouštějí trestné činnosti a jaké

Odpověď	Počet (22)	Procento (100 %)
Ano, drobné krádeže	19	86 %
Ne	0	0 %
Asi ano	3	14 %

Graf č. 25: Grafické znázornění tabulky č. 25

**Názor respondentů na páčání tr. činnosti
bezdomovců**

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že převážná většina 86 % oslovených bezdomovců (19) uvedlo, že si myslí, že bezdomovci se dopouštějí trestné činnosti a dalších 14 % oslovených bezdomovců (3) vyslovilo názor, že bezdomovci se asi dopouštějí trestné činnosti. Žádný dotazovaný bezdomovec nevyslovil názor, že bezdomovci se nedopouštějí trestné činnosti, což je zajímavé zjištění. Zajímavé je i to, že všech 22 oslovených respondentů uvedlo, že bezdomovci se dopouštějí především drobných krádeží v obchodech, krámech a opuštěných objektech, kde kradou drobné zboží, alkohol, cigarety, železo a oblečení. Toto zjištění jednoznačně nahrává stanovenému předpokladu, že minimálně 80 % respondentů se dopustilo drobné kriminality, což se dále přímým dotazem na respondenta jednoznačně potvrdí.

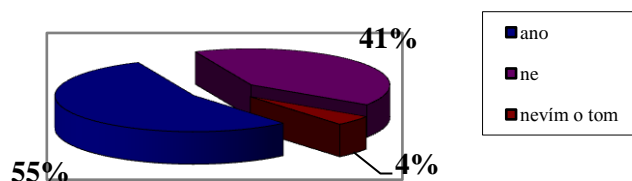
- Položka záznamového archu č. 26 C Stal (a) jste se někdy obětí trestného činu?

Tabulka č. 26: Odpověď respondentů zda se staly obětí trestného činu

Možnosti odpovědí	Počet (22)	Procento (100 %)
Ano	12	54 %
Ne	9	41 %
Nevím o tom	1	5 %

Graf č. 26: Grafické znázornění tabulky č. 26

**Odpověď respondentů zda se stali obětí
trestného činu**

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že 54 % oslovených bezdomovců (12) uvedlo možnost odpovědi, že se stali obětí trestného činu, naproti tomu 41 % bezdomovců (9) uvedlo, že se nestali obětí trestného činu. 5 % bezdomovců (1) na uvedenou otázku uvedlo, že neví o tom, že by se jednoznačně stali obětí trestného činu. Zde se opět potvrdilo, že kriminalita a bezdomovectví spolu úzce souvisejí.

Problém je nutno vidět v tom, že bezdomovci jsou snadná oběť pro pachatele trestné činnosti. Mají spoustu předpokladů, aby se stali obětí trestného činu, pohybují se po tmavých, málo frekventovaných a odlehlých místech, jsou často v podnapilém stavu a vypadají jako snadná oběť. Jejich vulnerabilita (zranitelnost a atraktivnost) je pro pachatele velmi vysoká, neboť jsou často bezradní, slabí, mají snížené sociální schopnosti a těžce se uplatňují v sociálním prostředí.

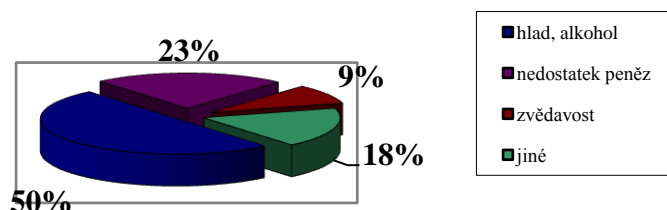
- Položka záznamového archu č. 27 **C Víte, proč se lidé bez obydlí dopouštějí trestné činnosti?**

Tabulka č. 27: Příčiny trestné činnosti bezdomovců

Odpovědi	Počet (22)	Procento (100 %)
Hlad, alkohol	11	50 %
Nedostatek peněz	5	23 %
Zvědavost	2	9 %
Jiné	4	18 %

Graf č. 27: Grafické znázornění tabulky č. 27

Příčiny trestné činnosti bezdomovců

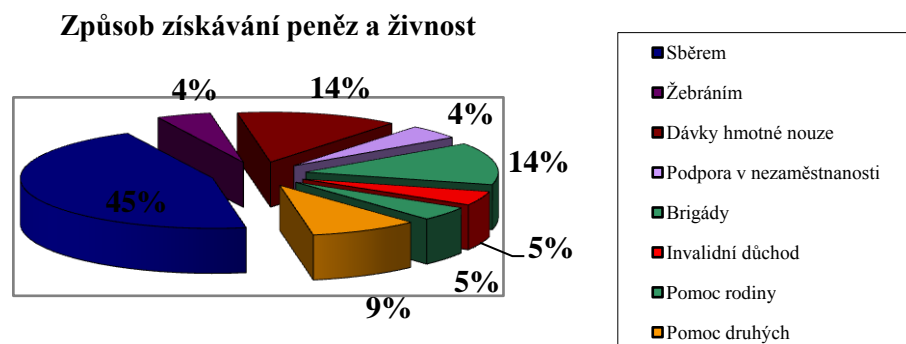
Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že nejvíce tedy 50 % oslovených respondentů (11) odpovědělo na otázku, zda vědí, proč se lidé bez obydlí dopouštějí trestné činnosti to, že mají hlad a potřebují „chlstat“ – pít alkohol. Dále 23 % bezdomovců (5) uvedlo jako důvod příčiny trestné činnosti bezdomovců nedostatek peněz, dalších 18 % bezdomovců (4) vyslovilo jiné důvody, mezi kterými uvedli, že neví; že nemají práci a bydlení; úpadek morálních vlastností; hodí se to a v neposlední řadě, že nic nemají, a proto se dopouštějí trestné činnosti. Zajímavé je, že 9 % bezdomovců (2 - squatterů) jako příčinu trestné činnosti uvedlo zvědavost.

- Položka záznamového archu č. 28 **C Jakým způsobem získáváte peníze a jak se živíte?**

Tabulka č. 28: Způsob získávání peněz a živnost

Odpovědi	Počet (22)	Procenta (100 %)
Sběrem	10	44 %
Žebráním	1	5 %
Dávky hmotné nouze	3	13 %
Podpora v nezaměstnanosti	1	5 %
Brigády	3	14 %
Invalidní důchod	1	5 %
Pomoc rodiny	1	5 %
Pomoc druhých	2	9 %

Graf č. 28: Grafické znázornění tabulky č. 28

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že nejvíce tedy 44 % oslovených bezdomovců (10) získávají peníze a obživu sběrem kovů, šrotu, barevných kovů a železa. 14 % bezdomovců (4) získává peníze z brigád a stejné množství bezdomovců (4) pobírá dávky hmotné nouze. Dále 9 % bezdomovců (2) získává peníze díky pomoci druhých lidí a nakonec 5 % bezdomovců žije z peněz, které má od pomoci rodiny (1), z invalidního důchodu (1), z podpory v nezaměstnanosti od Úřadu práce (1) a z peněz díky žebrání (1).

Při průzkumu se předpokládalo, že bezdomovci budou více uvádět jako zdroj obživy žebrání, což se nepotvrdilo. Nutno uvést, že samotný autor se ve své policejní praxi setkal s tím, že když bezdomovci žebrají, tak si v Liberci vybírají především místa v centru, např. na rohu ulic Moskevská a Zámecká, dále v ulici Pražská a pak především na Soukenném náměstí. Zde je bezdomovce možno vidět v denní době, jak sedí u větrací šachty bývalého paláce „Dunaj“ naproti obchodnímu domu Fórum.

Z výsledku je patrné, že bezdomovci nedokáží, jako zdroj obživy a získávání peněz, využívat systému sociálního zabezpečení, neboť mnoho z nich nezná svá práva nebo mají nízké právní povědomí. Nedokáží se tedy domoci toho, co jim náleží. Dále mají strach z úředníků, institucí, často střídají bydliště, nemají doklady, a tudíž nemají nárok na dávku. V neposlední řadě bezdomovci na „zařizování a oběhávání“ dávek ve většině případu rezignují.

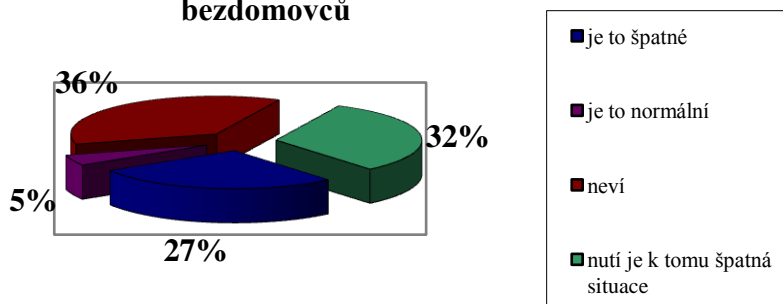
- Položka záznamového archu č. 29 C Co si ostatní bezdomovci myslí o páčání trestné činnosti bezdomovců?

Tabulka č. 29: Názor respondentů na páčání trestné činnosti bezdomovců

Odpovědi	Počet (22)	Procenta (100 %)
Je to špatné	6	27 %
Je to normální	1	5 %
Neví	8	36 %
Nutí je k tomu špatná situace	7	32 %

Graf č. 29: Grafické znázornění tabulky č. 29

Názor respondentů na páčání trestné činnosti bezdomovců

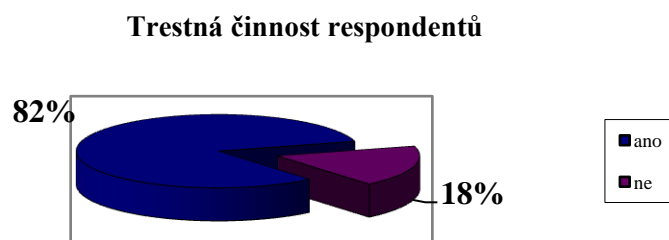
Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že nejvíce tedy 36 % oslovených bezdomovců (8) nemělo žádný názor – neví, co si ostatní bezdomovci myslí o páčání trestné činnosti bezdomovců. Dále 32 % respondentů (7) si myslí, že bezdomovce nutí k páčání trestné činnosti především jejich špatná životní situace a 27 % respondentů (6) si myslí, že je to špatné. Pouze 5 % respondentů (1) si myslí, že páčání trestné činnosti je normální.

- Položka záznamového archu č. 30 C Dopustil (a) jste se někdy nějaké trestné činnosti?

Tabulka č. 30: Trestná činnost respondentů

Odpovědi	Počet (22)	Procenta (100 %)
Ano, drobných krádeží	18	82 %
Ne	4	18 %

Graf č. 30: Grafické znázornění tabulky č. 30

Z údajů v tabulce a grafu je patrné, že 82 % oslovených bezdomovců (18) se dopustilo nějaké trestné činnosti, a dále 18 % oslovených bezdomovců (4) odpovědělo, že ne. Při kladných odpovědích bylo uváděno, že jejich trestná činnost se týkala v naprosté většině drobných krádeží. Zde můžeme konstatovat, že daný předpoklad, kdy bylo předpokládáno, že minimálně 80 % respondentů se dopustilo drobné kriminality, se jednoznačně potvrdil. Respondenti konkrétně uváděli, že se dopustili drobných krádeží, kdy kradli zboží, potraviny, oblečení, drobnosti v krámech, obchodech, dále kradli různé plechy z objektů, potraviny a drobné věci například z chatek v rekreačních oblastech atd.

Drobných krádeží se bezdomovci dopouštějí proto, že je to pro ně nejsnazší a nejdostupnější způsob získání vlastnictví věci, potravy, alkoholu a dalších věcí, které můžou dále zpeněžit. Bezdomovci rovněž vědí, že za drobné krádeže nebudou víceméně potrestáni a proto drobné krádeže páchají, tak často.

9.2 Ověření předpokladů průzkumu

1. předpoklad: Lze předpokládat, že minimálně 80 % respondentů se dopustilo drobné kriminality.

Ověření předpokladu: Tento předpoklad byl ověřený jako platný. Dle výsledku průzkumu uvedlo 82 % oslovených bezdomovců (18), že se dopustilo trestné činnosti, a jen 18 % oslovených bezdomovců (4) odpovědělo, že ne. Z 82 % oslovených respondentů (18) kteří uvedli, že se dopustili trestné činnosti, padla 18 x odpověď, že se dopustili především drobných krádeží, kdy kradli zboží, potraviny, oblečení a drobnosti v krámech, obchodních domech, supermarketech a rekreačních chatkách. Dále oslovení respondenti kradli různé plechy z opuštěných objektů, do kterých se vloupali po překonání nějaké jistící překážky. (např. zámky, ploty, atd.) Všechny tyto krádeže spadají do drobné kriminality, a proto můžeme konstatovat, že daný předpoklad, že minimálně 80 % respondentů se dopustilo drobné kriminality, se jednoznačně potvrdil. Dále můžeme tvrdit, že se daný předpoklad naplnil i při dotazu na respondenty zda si myslí, že bezdomovci se dopouštějí trestné činnosti a jaké. Na tento dotaz odpověděl 86 % oslovených bezdomovců (19), že si myslí, že bezdomovci se dopouštějí trestné činnosti a dalších 14 % oslovených bezdomovců (3) vyslovilo názor, že bezdomovci se asi dopouštějí trestné činnosti. Žádný dotazovaný bezdomovec nevyslovil názor, že bezdomovci se nedopouštějí trestné činnosti. Dále je zajímavé, že všech 22 oslovených respondentů uvedlo, že se bezdomovci dopouštějí především drobných krádeží v obchodech, krámech a opuštěných objektech, kde kradou drobné zboží, alkohol, cigarety, železo a oblečení.

2. předpoklad: Lze předpokládat, že 10 až 30 % respondentů využívá služeb azylových domů a jiných zařízení.

Ověření předpokladu: Tento předpoklad byl ověřen jako neplatný, nepotvrdil se. Dle výsledku průzkumu se 41 % oslovených bezdomovců (9) vyjádřilo, že nevyužívá služeb azylových domů, naproti tomu 32 % oslovených bezdomovců (7) uvedlo, že využívá služeb azylových domů a 27 % bezdomovců (6) uvedlo, že jen občas. Z toho je patrné, že 59 % oslovených bezdomovců (13) nepotvrdilo daný předpoklad. Je sice pravda, že do průzkumu byli z 22 respondentů zařazeni i 2 respondenti oslovení v azylovém domě Speramus v Liberci a 2 respondenti v nízkoprahovém denním centru Naděje v Liberci. Ale

i bez těchto oslovených respondentů bychom se dostali přes 30% hranici, konkrétně by se číslo vyšplhalo na 50 %. V dalším dotazu, který potvrdil neplatnost předpokladu (Vyhledal jste někdy nějaké zařízení, které pomáhá lidem bez domova a jaké?) uvedlo 32 % oslovených bezdomovců (7), že pomoc vyhledalo a to konkrétně pomoc zařízení - Denního centra Naděje a dalších 27 % (6) uvedlo, že vyhledalo pomoc zařízení - Azylového domu. (Naděje). Z tohoto dalšího dotazu tedy vyplynulo, že z celkového počtu 22 oslovených respondentů jich 13 (59 %) uvedlo, že využívá služeb azylových domů a jiných zařízení.

10 Shrnutí výsledků praktické části

V praktické části bylo úkolem analyzovat problém bezdomovectví na území města Liberec se zřetelem na kriminalitu bezdomovců a možnosti jejich reintegrace do společnosti. V rámci kvalitativního průzkumu a za pomoci průzkumné techniky standardizovaného rozhovoru, kdy bylo formulářem rozhovoru – záznamovým archem záměrně osloveno na ulici 22 bezdomovců vyskytujících se na území města Liberec, byly zjišťovány nejčastější příčiny bezdomovectví, souvislosti mezi kriminalitou a bezdomovectvím a zjišťovány možnosti bezdomovců k jejich reintegraci. Jako nejčastější příčiny bezdomovectví byly zjištěny - ztráta zaměstnání či bydlení, nedostatek finančních prostředků či zadluženost a závislost, především ta alkoholová. Průzkumem byla rovněž potvrzena souvislost kriminality a bezdomovectví. Právě situace bezdomovectví vede tyto lidi k dopuštění - páchání se trestné činnosti. Respondenti jako největší riziko bezdomovectví pro společnost uvedli zvýšenou kriminalitu, další souvislost byla potvrzena zjištěním, že většina oslovených bezdomovců se již stala obětí trestného činu a naproti tomu, naprostá většina respondentů se dopustila trestné činnosti, především drobné kriminality, kam řadíme drobné krádeže, „vloupačky“ atd. Možnosti bezdomovců k reintegraci vyplynuly z průzkumu jako velké, neboť byla zjištěna velká snaha bezdomovců znovu se začlenit do majoritní společnosti. Respondenti projevíli zájem zúčastňovat se možných rekvalifikačních kurzů, které by jim pomohly najít práci. Využívají ve velkém nabídky služeb azylových domů a denního center Naděje, snaží se najít především práci a bydlení. Využívají služeb sociálních institucí.

Průzkumem se podařil potvrdit první předpoklad, že minimálně 80 % respondentů se dopustilo drobné kriminality. Naproti tomu druhý předpoklad, že 10 až 30 % respondentů využívá služeb azylových domů a jiných zařízení se nepotvrdil, neboť průzkum prokázal více jak 50% využívání daných zařízení ze strany respondentů.

ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce se zabývala problematikou bezdomovectví na území města Liberce, kdy předmětem průzkumu bylo zjistit nejčastější příčiny bezdomovectví, zjistit a popsat možnosti bezdomovců k reintegraci a zjistit jaká je souvislost kriminality a bezdomovectví. Cílem práce bylo analyzovat, zhodnotit jak teoreticky, tak prakticky na vybraném vzorku respondentů problém bezdomovectví na území města Liberec se zřetelem na kriminalitu bezdomovců a možnosti jejich reintegrace do společnosti. V teoretické části je vysvětlováno co je bezdomovectví, jaké jsou formy, příčiny a rizika bezdomovectví, dále popisujeme bezdomovectví z pohledu kriminality, možnosti reintegrace do společnosti, jeho prevenci, pomoc a resocializaci. V praktické části se zaměřujeme na zmapování problematiky bezdomovectví v Liberci. Metodou, kterou jsme se snažili dosáhnout stanoveného cíle průzkumu, byla v teoretické části studium odborných zdrojů. V praktické části byla jako metoda průzkumu zvolena forma kvalitativního průzkumu, kdy bylo výsledku dosaženo sběrem dat v terénu. Technikou sběru dat od respondentů byl standardizovaný rozhovor, kdy odpovědi byly zaznamenávány v záznamovém archu standardizovaného rozhovoru. Respondenty daného průzkumu byl vzorek 22 bezdomovců, kteří byli osloveni v různých částech města Liberec.

Standardizovaný rozhovor, kterým se zjišťoval cíl, předmět zkoumání a předpoklady byl poměrně rozsáhlý. Prostřednictvím standardizovaného rozhovorů jsme nejdříve zjišťovali nejčastější příčiny bezdomovectví. Na tuto otázku většina respondentů odpověděla, že mezi nejčastější příčiny patří ztráta zaměstnání či bydlení, nedostatek finančních prostředků či zadluženost a alkoholová závislost. Dále byly zjišťovány možnosti respondentů k reintegraci, kdy otázkami bylo zjištěno, že pokud oslovení bezdomovci vyvinou potřebnou snahu, tak se mohou zpět začlenit do společnosti a dále se zjistilo, že respondenti mají snahu svoji situaci řešit například tím, že využívají služeb azylového domu Speramus v Liberci a nízkoprahového centra denních služeb Naděje v Liberci. Dále respondenti uvedli, že by se rádi zúčastnili rekvalifikačních kurzů, které by jim pomohly získat práci. Je, ale potřeba sdělit, že možnosti reintegrace, které by přijali, jim musejí být nabídnuty a takzvaně je postrčit, neboť oni sami nevědí jak se začlenit zpět do společnosti a sami od sebe nemají zájem. Co se týče souvislosti kriminality a bezdomovectví, tak můžeme shrnout získané výsledky průzkumu do tvrzení, že bezdomovectví a kriminalita jsou spolu úzce spjaté, neboť většina respondentů se vlivem svého „postavení“ stala obětí trestné činnosti a sami

respondenti se dopouštějí trestné činnosti, ve většině případů drobné kriminality, v našem případě drobných krádeží. Drobné kriminality se dopouštějí z důvodu své nelehké životní situace, kdy je kolikrát k protiprávnímu jednání donutí hlad a touha po něčem co jim může načas pomoci. Průzkumem byl potvrzen první předpoklad, a to ten, že víc jak 80 % respondentů – bezdomovců se dopustilo drobné kriminality (konkrétně 82 %). Naproti tomu se nepotvrdil druhý předpoklad, kde se předpokládalo, že 10 až 30 % respondentů - bezdomovců využívá služeb azylových domů a jiných zařízení, tyto zařízení využívá 59 % oslovených bezdomovců.

Vzhledem k rozsahu problematiky bezdomovectví v Liberci a zaměření bakalářské práce nemůže si tento průzkum činit nároky na vystihnutí celkové dané problematiky. Bezdomovců v Liberci je mnoho, především v centru, kam se stahují z nejbližšího okolí. Vidět jsou v ulicích města především na místech, které jim poskytují teplo a možnost komunikace s ostatními bezdomovci, zejména v okolí vlakového nádraží, velkých obchodních center a terminálu MHD v centru města Liberce. Cíle bakalářské práce tak bylo dosaženo v rámci jakéhosi pohledu, přiblížení, zvýšení míry informovanosti o fenoménu bezdomovectví v Liberci. Lze tvrdit, že v průběhu průzkumu jsme narazili na vstřícné a velmi ochotné respondenty. Dotazovaní bezdomovci až na výjimky své názory poskytli celkem ochotně a v dostatečném časovém prostoru.

Jako přínos této práce je možné uvést, že v rámci průzkumu byla rozhovorem zjištěna další místa výskytu bezdomovců na území města Liberce, byl navázán kladný kontakt a vzbuzena důvěra u respondentů v tom, že jejich situace není společnosti lhostejná a že se s jejich situací dá něco dělat. Zjištěná místa výskytu lze využít pro lepší práci terénních sociálních pracovníků, kteří se zabývají bezdomovci a pro práci Policie ČR, soudů a dalších institucí. Sám autor (kriminální policista) této práce využije získaných dat v praxi. Otázkou je, zda se bude dařit pojmout problematiku bezdomovectví v Liberci, neboť lidí bez obydlí je v ulicích uvedeného města čím dál více a věřím tomu, že vzhledem ke zhoršující se ekonomické situaci se bude situace i nadále zhoršovat. Jako další možný směr průzkumu v dané problematice by bylo možno uvést například, proč si bezdomovci vybírají právě ta místa, kde se zdržují nebo proč se nesnaží vytvořit nějakou svou vlastní organizaci, seskupení, které by dalo ostatním bezdomovcům impuls a snahu se někam zařadit a s něčím, někým se ztotožňovat. Z tohoto by bylo možno formulovat předpoklad, že 50 až 60 % respondentů by nevyužilo nabídky být členem vytvořené odborové organizace bezdomovců.

NÁVRH OPATŘENÍ

Bezdomovectví v Liberci je závažný problém s kterým je potřeba bojovat a předcházet mu. Autor této práce musí konstatovat, že se s bezdomovci setkává téměř denně a to nejen v rámci pracovního vytížení v terénu, ale i na cestě z práce do svého bydliště. Vzhledem k zjištěným příčinám, souvislosti s kriminalitou a zjištěnými možnostmi reintegrace lze navrhnout řešení. Samotná reintegrace bezdomovců do společnosti je velmi složitý a zdoluhavý proces. Je velice důležité se zajímat nejen o bezdomovce, ale i o lidi, který jsou fenoménem bezdomovectví ohrožení. Proto je nejdůležitější tomuto problému především předcházet.

Na základě výše shrnutých zjištění lze navrhnout následující opatření:

- Vytvořit pro bezdomovce rekvalifikační kurzy, které by jim pomohly získat práci, vydělat si mzdu a uplatnit se na trhu práce. Tyto kurzy realizovat především v azylových domech nebo denním centru Naděje proškolenými pracovníky Magistrátu města Liberec, Krajského úřadu Libereckého kraje či firem a společností.
- Vytvořit vzdělávací kurzy – přednášky, besedy, semináře v oblasti alkoholové problematiky, kriminality.
- Na Magistrátu města Liberec zřídit odbor, který by se vyloženě zajímal o problematiku bezdomovectví, především o prevenci. Jeden z úkolů by byl informovat veřejnost v Liberci o dané problematice.
- Prosadit povinnost větších soukromých firem vytvořit alespoň dvě pracovní místa pro bezdomovce.
- Větší angažovanost města Liberec - zřídit další azylový dům i denní centrum Naděje v okolí centra, neboť současná kapacita azylového domu Speramus a denního centra Naděje v centru města již nestačí, dále zřídit další noclehárny především v centru města a ne na okraji města jako je noclehárna například v Liberci – Kateřinkách.
- Využít možné solidarity města Liberce, Krajského úřadu Libereckého kraje, dotací z Evropských fondů a lidí k rekonstrukci opuštěných objektů, bývalých továren v Liberci a vytvořit z nich levné sociální bydlení pro bezdomovce s minimálním nájemem.
- Vzhledem k zvyšujícímu se počtu bezdomovců zvýšit počet sociálních (terénních) pracovníků, kteří budou pracovat s těmito lidmi především v terénu a zjišťovat vše o jejich životě a problémech a poté informovat společnost o potřebách a problémech.

Terénní pracovníci by měli bezdomovce motivovat k většímu úsilí dostat se ze své špatné situace, vést je k samostatnosti, jednání a vlastní aktivitě.

- Angažovanost státu k problematice bezdomovectví formou poskytnutí dostatečných finančních prostředků a neschovávat se za „krizi“ a výši státního dluhu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BLASCHKE, Karel. *Velká kniha citátů*. Ostrava: Knižní expres, 2005. 639 s.

ISBN 80-7347-004-7

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 432 s.

ISBN 80-86473-86-4.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2008.

372 s. ISBN 978-80-246-0139-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s.

ISBN 80-7367-040-2.

HRADECKÁ, Vlastimila, HRADECKÝ, Ilja. *Bezdomovectví – extrémní vyloučení*. 1. vyd.

Praha: Naděje, 1996. 107 s. ISBN 80-902292-0-4.

HRADECKÝ, Ilja a kol. *Definice a typologie bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Naděje, 2007. 52

s. ISBN 978-80-86451-13-8.

CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 536 s.

ISBN 80-86898-36-9.

JIHLAVEC, Jan a kol. *Metodika tvorby bakalářské práce*. 1. vyd. Liberec: Technická

univerzita v Liberci, 2010. 124 s. ISBN 978-80-7372-636-2.

ONDRÁK, Pavel. Každý azylový dům musí mít rozpracovanou sociální práci s uživatelem.

Sociální práce. 2006, roč. 2006, č. 4, s. 34-35. ISSN 1213-6204.

PLACHÝ, Antonín. Nejsme připraveni na bezdomovectví celých rodin. *Sociální práce*. 2006,

roč. 2006, č. 4, s. 3-6. ISSN 1213-6204.

PRŮDKOVÁ, Táňa, NOVOTNÝ, Přemysl. *Bezdomovectví*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008. 96 s.

ISBN 978-80-7387-100-0.

SCHWARZOVÁ, Gabriela. Sociální práce s bezdomovci. In MATOUŠEK, Oldřich,

KOLÁČKOVÁ, Jana, KODYMOVÁ, Pavla (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. s. 315-330. ISBN 80-7367-002-X.

SOCHŮREK, Jan. *Úvod do sociální patologie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita

v Liberci. 2009. 186 s. ISBN 978-80-7372-448-1.

ŠTĚCHOVÁ, Markéta, LUPTÁKOVÁ, Marina, KOPOLDOVÁ, Bedřiška. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. 1. vyd. Praha: Institut pro Kriminologii a sociální prevenci, 2008. 112 s. ISBN 978-80-7338-069-4.

ŠUPKOVÁ, Danuše a kol. *Zdravotní péče o bezdomovce v ČR*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 62 s. ISBN 978-80-247-2245-0.

ŠVINGALOVÁ, Dana, PEŠATOVÁ, Ilona. *Uvedení do výzkumu a metodika tvorby bakalářské práce*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. 78 s. ISBN 80-7372-046-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. 807 s. ISBN 80-7178-802-3.

ZICH, František. *Úvod do sociologického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Eupress, 2004. 115 s. ISBN 80-86754-19-7.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Záznamový arch standardizovaného rozhovoru

Příloha B - Fotografická dokumentace míst v Liberci, kde se bezdomovci zdržují

Příloha A - Záznamový arch standardizovaného rozhovoru

Vážený respondente,

jmenuji se Vladimír Podzimek a jsem studentem Technické univerzity v Liberci, fakulty Přírodovědně humanitní a pedagogické. V rámci bakalářské práce s názvem Bezdomovectví se zabývám problémem bezdomovectví na území města Liberec se zřetelem na kriminalitu bezdomovců a možnosti jejich reintegrace do společnosti. Jako metodu získávání informací, sběru dat, jsem si vybral standardizovaný (řízený) rozhovor, který mi poskytne při rozhovoru s Vámi potřebné informace. Vybrán jste byl na základě záměrného výběru, který mi poskytne důležité informace pro můj průzkum. Čas strávený tímto rozhovorem by neměl být delší než 30 minut. Veškerá data v mém záznamovém archu rozhovoru jsou anonymní a budou použity pouze na průzkum.

Děkuji za spolupráci, ochotu a čas věnovaný tomuto rozhovoru.

Kategorie:

A Příčiny bezdomovectví

B Možnosti bezdomovců k reintegraci

C Kriminalita a bezdomovectví

1. Co byste si přál(a) nejvíce do budoucna?

.....

2. Jaké jsou Vaše koníčky?

.....

3. Líbí se Vám Liberec jako město?

1. ano, líbí
2. ne, nelíbí
3. nevím

4. A Jak dlouhou dobu jste bez domova?

.....

5. A Jak jste se do této situace dostal?

.....
.....

6. A Jaké jsou podle Vašeho mínění 3 nejčastější příčiny bezdomovectví?

1. nedostatek finančních prostředků či zadluženost
2. ztráta zaměstnání či bydlení
3. rozpad rodiny, rozvod
4. otřesné rodinné podmínky (týrání či zneužívání v dětství aj.)
5. smrt někoho blízkého, osamělost, nesamostatnost
6. psychická či fyzická choroba
7. stáří
8. závislost (patologické hráčství, závislost na alkoholu, drogách aj.)
9. odchod z dětského domova nebo propuštění z věznice
10. lenost, nechůť pracovat, pohodlnost
11. na základě dobrovolného rozhodnutí
12. nedostatek cenově dostupného bydlení
13. jiné....

7. A Jaký je Váš zdravotní stav? Kdy jste naposledy navštívil(a) lékaře a jak se cítíte?

.....
.....

8. B Může se dle Vašeho názoru podařit bezdomovci znovu začlenit do společnosti?

1. ano, pokud vyvine potřebnou snahu a aktivně se do své resocializace zapojí
2. ne
3. nevím

9. B Snažíte se řešit nějak svůj problém „bezdomovectví“ nebo jste se svou situací již smířil(a), jak to řešíte?

.....

.....

10. B Využíváte nabídky služeb azylových domů?

1. ano, využívám
2. nevyžívám
3. občas

11. B Vyhledal(a) jste někdy nějaké zařízení, které pomáhá lidem bez domova? Jaké?

.....

.....

12. B Jak byste problém bezdomovectví řešil(a) vy?

.....

.....

13. B Využíváte kromě nabídky služeb azylových domů i nabídky služeb jiných sociálních zařízení? Pokud ano, tak jakých?

1. osobní asistence
2. pečovatelská služba
3. tísňová péče
4. podpora samostatného bydlení
5. centrum denních služeb
6. denní nebo týdenní stacionář
7. domov pro osoby se zdravotním postižením
8. domov pro seniory
9. domov se zvláštním režimem
10. chráněné bydlení
11. raná péče
12. krizová pomoc + telefonická KP
13. dům na půl cesty
14. kontaktní centrum
15. nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

16. služby následné péče
17. sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
18. sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením
19. sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením
20. sociálně terapeutické služby (dílny + komunity)
21. terénní programy
22. sociální rehabilitace
23. sociální poradenství
24. průvodcovské a předčítatelské služby
25. odlehčovací služby
26. sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče
27. tlumočnické služby
28. noclehárny
29. jiné, uveďte:.....

14. B Jakým způsobem by Vám mohla tato společnost pomoci k návratu mezi ně?

.....

.....

15. B Kdyby byly pro Vás připraveny nějaké rekvalifikační kurzy, které by Vám pomohly získat práci, zúčastnil(a) byste se jich?

.....

.....

16. Když přemýšlíte o svém životě, řekl(a) byste, že jste většinou:

1. velice šťastný
2. spíše šťastný
3. ani šťastný, ani nešťastný
4. spíše nešťastný
5. velice nešťastný

17. Do jaké věkové skupiny patříte?

1. děti (do 15 let)
2. dorost (16-18 let)
3. mladí dospělí (19-26 let)
4. dospělí (27-64 let)
5. senioři (65 a více let)

18. Pohlaví respondenta

1. muž
2. žena

19. Jaký je Váš rodinný stav?

- 1 svobodný / svobodná
- 2 ženatý / vdaná
- 3 rozvedený / rozvedená
- 4 vdovec / vdova

20. Jaké máte nejvyšší ukončené vzdělání?

- 1 základní bez vyučení (i nedokončené)
- 2 vyučení bez maturity
- 3 vyučení s maturitou
- 4 nižší střední bez maturity
- 5 střední s maturitou
- 6 vyšší odborné
- 7 vysokoškolské

21. Jaké je Vaše profese?

1. student
2. zaměstnanec
3. nezaměstnaný
4. důchodce
5. invalidní důchodce
6. jiné.....

22. Kde jste bydlel(a) naposledy, odkud pocházíte?

.....

23. C Jaké je podle Vás největší riziko bezdomovectví pro společnost?

1. zvýšená kriminalita
2. nebezpečí přenosu chorob
3. problematiku bezdomovectví nevnímám jako rizikovou
4. jiné.....

24. Jste z Liberce?

1. ano, jsem
2. ne, nejsem

25. C Myslíte si, že bezdomovci se dopouštějí trestné činnosti? Jaké?

.....

.....

26. C Stal(a) jste se někdy obětí trestného činu?

1. ano
2. ne
3. nevím o tom

27. C Víte, proč se lidé bez obydlí dopouštějí trestné činnosti?

.....

.....

28. Jakým způsobem získáváte peníze a jak se živíte?

.....

.....

29. C Co si ostatní bezdomovci myslí, o páčání trestné činnosti bezdomovců?

.....

.....

30. C Dopustil(a) jste se někdy nějaké trestné činnosti?

.....

.....

Děkuji za Váš čas a přeji Vám srdečně, hodně štěstí v dalším životě.

Příloha B - Fotografická dokumentace míst v Liberci, kde se bezdomovci zdržují

Ilustrační fotografie 1: Opuštěný objekt tzv. squat nacházející se v ul. Ruprechtická, poblíž centra města Liberec

Ilustrační fotografie 2: Azylový dům v Liberci, ul. Široká poskytující služby bezdomovcům

Ilustrační fotografie 3: Denní centrum Naděje v Liberci, ul. Valdštejská poskytující služby bezdomovcům

Ilustrační fotografie 4: Potrubí parovodu v Liberci u řeky Lužická Nisa, nacházející se poblíž fotbalového stadionu U Nisy

*Ilustrační fotografie 5: Doupě ve skále u řeky Lužická Nisa v Liberci,
ul. Selská poblíž Obchodního domu OBI*

*Ilustrační fotografie 6: Karavan s bezdomovci umístěný mezi garážemi u
lesíku poblíž bývalé továrny Textilana v Liberci, ul. Jablonecká*

Ilustrační fotografie 7: Dřevěná bouda umístěná v lesním porostu poblíž bývalé továrny Textilana v Liberci, ul. Jablonecká

Ilustrační fotografie 8: Bouda s přístřeškem umístěná na volném prostranství za areálem bývalé továrny v Liberci poblíž ul. Dr. M. Horákové

Ilustrační fotografie 9: Místo pobytu bezdomovců pod mostem dálničního průtahu městem Liberec u hokejové Tipsport arény

Ilustrační fotografie 10: Celkový pohled na boudu s přístřeškem umístěnou na volném prostranství u areálu bývalé továrny poblíž ul. Dr. M. Horákové